

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

37E JAARGANG

WOENSDAG 23 APRIL 1952

No 1822

COMMISSIE VAN REDACTIE

Ch. Glasz; H. W. Lambers; J. Tinbergen;

F. de Vries; C. van den Berg (secretaris)

Redacteur-Secretaris: A. de Wit.

Assistent-redacteur: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË

J. E. Mertens; J. van Tichelen;

R. Vandeputte; F. Versichelen.

INHOUD

	Blz.
Stimulering der industriële investeringen door belastingfaciliteiten door <i>Drs L. Lijklema</i> ...	316
Periculum in mora door <i>Mr H. J. Morren</i> ...	319
De Pensioen- en spaarfondsenwet; detailcritiek door <i>G. Nijk</i>	320
Finland in 1951 door <i>Dr F. Breedvelt</i>	322
De nieuwe begroting van de Unie van Zuid-Afrika door <i>Drs C. Verburgh</i>	324
London Letter door <i>Henry Hake</i>	326
Aantekening:	
De achtergrond van de Franse crisis	327
Geld- en kapitaalmarkt door <i>Drs J. C. Brezet</i>	328
De Belgische geld- en kapitaalmarkt in Maart 1952 door <i>Dr L. Delmotte</i>	329
Statistieken:	
Wisselkoersen	331
Bankstaten	331

Dezer dagen

mee- en tegenvallers. Seizoensinvloeden en import-restricties elders ten spijt, ontwikkelt zich de Nederlandse handelsbalans tot nog toe gunstig; het dekkingspercentage beliep 93 in het eerste kwartaal van dit jaar, tegen 68 in de vergelijkbare periode van 1951. Hoe hoog zal dit percentage drie maanden verder zijn? Voor zover het Engeland aangaat zijn de verwachtingen, blijkens de teleurstellende quota-lijsten, niet te hoog gespannen. Ook al heeft Mr. Butler beloofd de restricties op te heffen... zodra zulks mogelijk is.

In Zweden blijkt dit mogelijk. Daar wenst de Regering spoedig te liberaliseren tot om en nabij de 100 pCt. Hier ligt wellicht, evenals in Brazilië, dat door het zenden van een economische missie naar West-Europa een nieuwe mogelijkheid biedt om het in de Exportnota geuite bezwaar: een te eenzijdige oriëntering van de uitvoer op Europa, enigermate te ondervangen, een kans op een geringe compensatie. Vooralnog is er, wat de export betreft, geen reden om het devies van Aart van der Leeuw's Kleine Rudolf: „Ich hab mein Sach auf Nichts gestellt” tot het onze te maken.

Ook niet, wat de Benelux aangaat? De recente correspondentie tussen de gelieven is — zoals te doen gebruikelijk — geheim. Niettemin verkrijgt men de indruk, dat nog niet alles koek en ei is. Tussen Engeland en de Europese Defensie Gemeenschap botert het goed: er is althans een overeenkomst tot wederzijdse militaire hulp in geval van nood voorgesteld. Zweden wil het zelf klaren en wenst geen militaire bondgenootschappen te sluiten; het beschikt over voldoende manschappen en goede wapenen.

Het krachtigste wapen van het Westen is krantenpapier, verklaarde generaal Eisenhower onlangs. Een voor een generaal wel zeer onverwacht standpunt. De kwalitatieve zijde dezer bewapening — de voorlichting — is een kwestie van journalistiek, de kwantitatieve zijde zal in 1952 minder zorgen baren dan voorheen: vraag en aanbod zijn bijna in evenwicht, heeft men becijferd.

Minister Mansholt heeft voorgedijferd, dat bij vrijlating van de consumptiemelkprijs en bovendien verhoging van het vetgehalte, de prijs met ruim 50 pCt zou stijgen, waardoor het verbruik met ongeveer 15 pCt zou verminderen. Zou de Nederlandse sigarenindustrie bij haar beraadslagingen over een verlaging van de sigarenprijs ook berekend hebben, met hoeveel personen het leger van tevreden rokers door zo'n meevaller zou worden uitgebreid? De moeite loont het zeker, daar zij, volgens de spreuk op het pijpenrekje, niet tot de onruststokers behoren. De tevreden roker, verschanst achter zijn krachtigste wapen, de krant: men kan zich moeilijk een vredelievender beeld voorstellen.

HAV BANK - SCHIEDAM

**COLLECTIEVE
PENSIOEN-VERZEKERING**

R. MEES & ZONEN

ANNO 1720

Bankiers & Assurantie-Makelaars

ROTTERDAM

's-Gravenhage, Delft, Schiedam, Vlaardingen,
Amsterdam (alleen Assurantie)

Diversen

TE KOOP AANGEBODEN:

enkele Webster Wire Recorders

(dicteer- en afliuisterapparaten) compleet.
Slechts korte tijd in gebruik geweest. N.V. „De
Hoop”, Tel. 2744, Terneuzen.

NATIONALE HANDELSBANK N.V.

Gevestigd te Amsterdam

Internationale bankzaken

25 eigen vestigingen in:
Nederland - Indonesië - India
Malakka - Thailand
Hongkong - Japan

Eigen vertegenwoordigingen te:
Londen en New York

Correspondenten over de gehele wereld.
Uitgebreide service, speciaal op internationaal
gebied.

Inlichtingen verstrekken onze kantoren in Nederland:

Amsterdam: Singel 250
Den Haag: Lange Vijverberg 11
Rotterdam: Mathenesserlaan 235

*gevestigd sedert
1863*

**Nederlandsche
Handel-Maatschappij, N.V.**

DEVIEZENBANK

Hoofdkantoor: Amsterdam, Vijzelstraat 32
84 kantoren in Nederland

REISDEVIEZEN

BAGAGE- EN ONGEVALLenVERZEKERING

Vraagt onze folder „Met vakantie naar het buitenland”,
welke kosteloos bij elk onzer kantoren verkrijgbaar is.

NK F
N.V. NEDERLANDSCHE KABELFABRIEK
DELFT

met papier geïsoleerde kabels
voor zwakstroom en sterkstroom
koperdraad en koperdraadkabel
kabelgarnituren, vulmassa en olie

DE ARTIKELN VAN DEZE WEEK

Drs L. LIJKLEMA, Stimulering der industriële investeringen door belastingfaciliteiten.

Bij de (noodzakelijke) verhoging in de belastingdruk behoort een wijziging in de belastingstructuur, op straffe van een falende industrialisatie. Ter overweging wordt gegeven om de helft van de netto-investeringen in industriële gebouwen en outillage van de belastbare winst te mogen aftrekken tot een maximum van de helft van de winst. Dit betekent bij het huidige investeringsniveau een vergroting van de reserves met ca f 150 mln of ongeveer $\frac{1}{5}$ deel van de investeringen, wat een zeer krachtige stimulans betekent voor de industriële expansie, te meer omdat door de verbetering van rentabiliteit (met ongeveer een derde), liquiditeit en solvabiliteit het aantrekken van kapitaal veel gemakkelijker zal zijn. Deze f 150 mln betekent voor de fiscus weinig; het is slechts 3 pCt van de in 1951 geïnde rijksbelastingen, terwijl zij bovendien het toekomstige nationale inkomen en dus ook de belastingopbrengst zal verhogen.

Mr H. J. MORREN, Periculum in mora.

De vrees bestaat, dat na invoering van de Werkloosheidswet de bedrijfsverenigingen in vele gevallen niet in staat zullen zijn de uitkeringen tijdig te verstrekken, zodat de gemeenten voorschotten moeten geven. Vertraging in de uitbetaling der uitkeringen door de bedrijfsverenigingen bergt gevaren in zich en moet, hoewel zij niet altijd te voorkomen zal zijn, zoveel mogelijk worden vermeden. De Werkloosheidswet benevens het wachtgeldreglement en het reglement voor de werkloosheidsverzekering bevatten bepalingen, die een tijdige betaling dan wel voorschotverlening door de *bedrijfsverenigingen* ten doel hebben. Het is een eenzaak voor de bedrijfsverenigingen de uitbetaling, respectievelijk voorschotverlening, geheel in eigen hand te houden. De Regering heeft de gelukkige gedachte gehad, door indiening van wetsontwerp no 2459, een goed verloop van de betaling der uitkeringen na 1 Juli 1952 mogelijk te maken en het ontstaan van een chaos te voorkomen.

G. NIJK, De Pensioen- en spaarfondsenwet: detailcritiek.

Na in een vorig artikel („E.S.B.” van 16 April jl.) het ontwerp Pensioen- en spaarfondsenwet aan algemene rechtsbeginselen te hebben getoetst, neemt schrijver in dit artikel diverse bepalingen dezer wet wat nader onder de loupe. Daartoe beperkt schrijver zich tot enkele punten.

Dr F. BREEDVELT, Finland in 1951.

In dit artikel geeft schrijver een overzicht van het verloop van het economisch leven in Finland in 1951. Het economisch leven in dit land in het vorige jaar kan in enkele woorden aldus worden getypeerd: „Het jaar 1951 was voor Finland een jaar van zo grote welvaart als de huidige generatie vroeger nooit heeft meegemaakt”. Deze welvaart is voor een belangrijk deel het gevolg van de zeer sterk toegenomen export van Finse producten. Schrijver wijst op enkele factoren, die het economisch leven slechter kunnen maken. Een groot gevaar is, dat alles te veel op een kaart staat, nl. op de bosbouw en de houtverwerkende industrie. De wereldmarktprijzen voor deze goederen zijn bepalend voor Finlands welvaart. En juist voor deze voor Finland zo belangrijke goederen is een prijsdaling aan de gang. Daar staat echter tegenover, dat verschillende lasten geleidelijk van het Finse economisch leven zijn afgenomen. De oorlogsherstelbetalingen aan de Sovjet-Unie lopen in

September a.s. af. Bovendien komt nu een deel van de nijverheid, speciaal van de hout- en metaalnijverheid, vrij om voor de export te gaan werken, terwijl de verhoudingen tot de Sovjet-Unie vrij goed zijn. Ten slotte verwacht men in Finland zeer veel van de wederopleving van Duitsland.

Drs C. VERBURGH, De nieuwe begroting van de Unie van Zuid-Afrika.

De voornaamste problemen voor Zuid-Afrika zijn: 1. op welke wijze zal de Regering de inflationaire tendenties beteugelen; hoe kan een groter gedeelte van de nationale inspanning op de defensie worden gericht zonder het ontwikkelingsprogramma van het land al te zeer te remmen; 2. welke invloed heeft de critieke situatie van het sterlinggebied op Zuid-Afrika en wat zal het effect zijn van de onlangs door Engeland getroffen maatregelen; hoe denkt de Unie haar belofte tot steun aan het sterlinggebied te realiseren. Schrijver beziet in dit artikel de wijze, waarop Minister Havenga deze vraagstukken met het indienen van de nieuwe begroting heeft aangepakt.

— SOMMAIRE —

Drs L. LIJKLEMA, L'encouragement des investissements industriels par dégrèvements fiscaux.

L'auteur expose dans cet article que l'accroissement des charges fiscales devrait aller de pair avec une modification de la structure fiscale tendant à accorder des dégrèvements en faveur des entreprises se consacrant à l'industrialisation qui revêt une importance vitale.

Mr H. J. MORREN, Periculum in mora.

L'auteur considère comme une question d'honneur pour les associations professionnelles qu'elles gardent en mains propres le payement des allocations ainsi que l'octroi d'avances après l'entrée en vigueur de la loi sur le chômage.

G. NIJK, La loi sur les fonds des pensions et de l'épargne; critique de certaines dispositions.

Après avoir examiné dans les „Economisch-Statistische Berichten” du 16 avril dernier, le projet de loi sur les fonds des pensions et de l'épargne du point de vue des principes généraux du droit, l'auteur commente diverses dispositions de la loi.

Dr F. BREEDVELT, La Finlande en 1951.

L'auteur donne un aperçu de l'évolution de la vie économique en Finlande pendant l'année écoulée. La Finlande a connu en 1951 une prospérité telle que la génération actuelle n'en a jamais vu de pareille. Ensuite l'auteur émet quelques considérations concernant les prévisions pour 1952.

Drs C. VERBURGH, Le nouveau budget de l'Union Sud-Africaine.

Le 26 mars dernier, le Ministre Havenga a déposé le nouveau budget dans lequel sont exposées les mesures que le Gouvernement prendra pendant le prochain exercice fiscal qui prend cours le 1er avril. L'auteur émet quelques commentaires succincts à ce sujet.

Stimulering der industriële investeringen door belastingfaciliteiten

Er is reeds veel geschreven over de zeer hoge belastingdruk op de bedrijfswinst en met name ook over de remmende invloed, die hiervan uitgaat op de industriële investeringsactiviteit. De beschouwingen hierover zijn evenwel over het algemeen te incidenteel. In dit artikel is getracht om te bepalen in hoeverre de door de Nederlandse Regering beoogde industrialisatie door de belastingheffing in gevaar wordt gebracht, waarbij aansluiting is gezocht bij de officieel gepubliceerde cijfers over de in de toekomst noodzakelijke investeringen.

De door de Nederlandse Regering beoogde industrialisatie.

Het accent van de industrialisatiepolitiek ligt op de noodzaak tot plaatsing van de aanwas van de beroepsbevolking. Werd in de taakstelling voor de eerste periode (1948-1952/53) nog speciale aandacht besteed aan de noodzaak tot een sluitende betalingsbalans, in de raming van de gemiddeld benodigde investeringen in de periode 1953 t/m 1967 is uitsluitend van het werkgelegenheidsaspect uitgegaan; bij een jaarlijkse emigratie van 20.000 personen is daar de noodzaak gesteld tot plaatsing van 27.000 personen per jaar¹⁾.

In welke ondernemingen zal deze aanwas zich moeten voltrekken?

Van het ambacht en de bouwnijverheid verwacht de Regering geen noemenswaardige personeelsuitbreiding, getuige de zeer geringe nieuwe investering van f 30 mln per jaar, welke zij in de investeringstabel heeft opgenomen. Dit bedrag laat alleen ruimte voor de verhoging van het kapitaal per arbeider. De gehele 27.000 man zal dus geplaatst moeten worden in zuiver industriële bedrijven. Deze kan men splitsen in de kapitaalsintensieve basisindustrie en de arbeidsintensieve verwerkende industrie. Deze verdeling is voor het hierna te behandelen financieringsprobleem noodzakelijk, aangezien de basisindustrie²⁾ grotendeels in handen is van de Overheid of van grote concerns met geheel aparte financieringsmogelijkheden. In dit artikel wordt het financieringsprobleem behandeld voor de verwerkende industrie, welke grotendeels in handen is van kleinere particuliere bedrijven.

In de industrie werken volgens de Algemene Industrie Statistiek van het derde kwartaal 1951 ca 900.000 man (arbeiders en overige personeel tezamen). Hier vallen niet onder de bouwnijverheid, de bedrijven beneden 10 man en een kleine groep zeer kleine industriële bedrijven, zodat bovengenoemde 27.000 man vrijwel geheel in de onder deze statistiek vallende bedrijven zal moeten worden geplaatst. In 15 jaar (1953-1967) zal deze personeelssterkte met ruim 400.000 personen moeten toenemen, d.i. met 45 pCt, of 2½ pCt per jaar³⁾. Dit percentage kan zowel voor de basis-, als voor de verwerkende industrie worden aangehouden.

Wat betekent deze jaarlijkse toeneming voor de verwerkende industrie en met name voor de bedrijven, die zullen moeten uitbreiden?

Een deel van de industriële bedrijven zal de personeelssterkte niet zien toenemen of zelfs zien afnemen, hetzij omdat de bedrijfstak zich niet voor expansie leent, hetzij omdat de ondernemingsgeest er toe ontbreekt.

Wat het eerste punt betreft, hierover kan de zeer ge-

¹⁾ Derde Nota inzake de Industrialisatie van Nederland (brochure, blz. 33 e.v.).

²⁾ De Regering noemt: een deel van de ijzer- en staalindustrie, de kapitaalsintensieve chemische industrie, de steenkolenmijnen, de aardoliewinning en -raffinage, de openbare nutsbedrijven en de rayonindustrie (Tweede Nota inzake de Industrialisatie van Nederland, brochure blz. 46).

³⁾ Stelt men de jaarlijkse toeneming op i pCt dan is $(1 + i)^{15} = 1,45$, waaruit volgt dat $i = 2\frac{1}{2}$ pCt.

detaillierde statistiek van de Rijksverzekeringsbank over het aantal type-werklieden⁴⁾ in de nijverheid enig inzicht geven. Voor de periode 1921 tot 1939 werd het volgende resultaat gevonden.

Toeneming aantal type-werklieden in de verwerkende industrie volgens de Statistiek van de Rijksverzekeringsbank. (1921-1939)

Bedrijfsgroepen:	Aantal type-werklieden (in duizenden)		procentuele toeneming	gemiddelde jaarlijkse toeneming
	1921	1939		
a. die toenemen	193	359	86	3,5 pCt
b. die constant blijven	92	92	—	—
c. die afnemen	120	84	— 30	— 2,0 pCt
Totaal	405	535	32	1,5 pCt

Dit overzicht betreft uitsluitend de verwerkende industrie, dus zonder de bouwnijverheid, de basisindustrie en de bedrijfstak met een hoofdzakelijk ambachtelijk karakter.

Het blijkt, dat om een jaarlijkse toeneming van 1,5 pCt te realiseren, in de periode 1921 tot 1939 de expanderende bedrijfstak hun personeel met 3,5 pCt per jaar moesten uitbreiden.

Voor de periode 1953 tot 1967 is een gemiddelde jaarlijkse toeneming van 2½ pCt vereist. Houdt men dezelfde verhouding (1,5 : 3,5) aan als in de vooroorlogse jaren, dan zal het personeel in de expanderende bedrijfstak dus met ca 6 pCt per jaar moeten toenemen.

Bovendien zal binnen de expanderende bedrijfstak een deel van de bedrijven hun personeel niet noemenswaardig uitbreiden. Ook deze groep is voor het in dit artikel gestelde probleem niet interessant. Het gaat hier nl. om de problemen van het gemiddelde in expansie verkerende bedrijf. Dit zal het personeel aanzienlijk meer dan met bovengenoemde 6 pCt moeten uitbreiden, wil de industrialisatie slagen. Om de gedachte te bepalen wordt hieronder uitgegaan van een jaarlijks stijgingspercentage van 10 voor een normaal in expansie verkerend bedrijf.

Het financieringsprobleem van een normaal in expansie verkerend bedrijf.

Wil de industrialisatie slagen dan zal een normaal expanderend bedrijf haar personeel ieder jaar met ca 10 pCt moeten uitbreiden. Wat betekent dit voor de financiering?

Om dit probleem te benaderen, wordt uitgegaan van een gemiddeld industrieel bedrijf van 200 arbeiders, met een investering in vaste activa (gebouwen, outillage) van f 15.000 per arbeider. De balans van zulk een bedrijf zal er als volgt kunnen uitzien.

Balans van een gemiddeld industrieel bedrijf. (in mln guldens)

Debet		Credit	
1. Vaste activa:	a)	1. Aandelenkapitaal:	1,0
Aanschaffingswaarde	2,0	2. Reserve	1,0
Af: afschrijving	1,0	3. Crediteuren, Bank ..	1,0
2. Bedrijfskapitaal, liquide middelen, deelnemingen	2,0	Totaal	3,0
Totaal	3,0	Totaal	3,0

a) 200 arbeiders; investering per arbeider van f 10.000.

(Er is aangenomen, dat de vervangingswaarde van de vaste activa 50 pCt boven de historische kostprijs ligt).

Hoe verloopt nu de financiering bij een toeneming van het aantal arbeiders met 10 pCt?

⁴⁾ 1 type werkman = 300 mandagen. Dit komt ongeveer overeen met één persoon.

Financiering bij expansie met 10 pCt.

Te financieren:	Financieringsbronnen:
1. <i>Vaste activa:</i> „Capital widening“: 20 arb. à f 15.000 f 300.000 „Capital deepening“ f 60.000 b) 2 pCt van f 3.000.000	1. Crediteuren, Bank: 13 pCt van f 1 mln f 130.000
2. <i>Overige activa:</i> Productietoename met 13 pCt (10 pCt door toename van het aantal arbeiders; 3 pCt door toename van de productie per arbeider): 13 pCt van f 2 mln f 260.000	2. Winst lopend boekjaar, liquide middelen, aantrekkings van nieuw (aan-delen)-kapitaal f 490.000
f 620.000	f 620.000

b) 2 pCt van f 3 mln.

Uit deze opstelling blijkt, dat jaarlijks bijna f 500.000 zal moeten worden gefinancierd uit de lopende winst, de liquide reserves (dus uit de gevormde winst van vorige jaren) en door aantrekking van nieuw kapitaal.

De financiering uit de lopende winst is afhankelijk van de te verwachten winstvoet. Uit een vergelijking tussen de statistieken van het Centraal Bureau voor de Statistiek over de ondernemerswinst ⁵⁾ en het aantal arbeiders ⁶⁾ is af te leiden, dat de gemiddelde bruto-winst per arbeider in de verwerkende industrie in 1949 ca f 2.000 en in 1950 ca f 2.500 bedraagt. Voor ons bedrijf wordt voor een *gunstig* jaar uitgegaan van een winst per arbeider van f 3.000 (gebaseerd op het huidige prijsniveau). Voor een bedrijf van 200 man betekent dit een jaarlijkse winst van f 600.000. De winstverdeling is als volgt (hierbij is uitgegaan van een naamloze vennootschap):

Vennootschapsbelasting (50 pCt van de winst)	f 300.000
Dividend en tantièmes	„ 100.000
Reserve	200.000
Totaal	f 600.000 ⁷⁾

De reserve van f 200.000 dient aangesproken te worden in verband met de extra afschrijving, die nodig is in verband met het feit, dat door de prijsstijging de fiscale afschrijvingen onvoldoende zijn om een fonds te vormen, dat volledig in de vervanging der vaste activa kan voorzien. Tegen de achtergrond van de huidige loon- en prijs-politiek kan men hier gevoelig f 50.000 voor uittrekken, zodat de eigenlijke reservering op f 150.000 te stellen is. Nu geldt deze f 150.000 voor een haussejaar. In depressie-jaren is de reservering uiteraard veel kleiner. Volgens gegevens van het C.B.S. ⁸⁾ was de reservering van n.v.'s in de jaren 1921-1939 als volgt:

Periode	jaarlijkse reservering (in mln gld.)
1921-1923	150
1924-1930	230
1931-1936	40
1937-1939	200
1921-1939	140

⁵⁾ Nationale jaarrekeningen, gepubliceerd in Statistische en Econometrische onderzoeken.

⁶⁾ Algemene Industrie Statistiek, gepubliceerd in het Maandschrift.

⁷⁾ Vergelijk de uitkomsten van de Statistiek van de Naamloze Vennootschap. (Zie het maandschrift van het C.B.S. van Juli 1951, blz. 579).

(in mln gld.):

	1948	1949	Normaal expanderend bedrijf (huidig prijsniveau)
Gestort aandelenkapitaal ..	1.221	1.261	1,0
Reserve	226	212	0,2
Uitgekeerde winst	109	107	0,1

⁸⁾ Het nationale inkomen van Nederland, 1921-1939, no 7 der monografiën van de Nederlandse Conjunctuur, tabel 39.

Tegen een gemiddelde reservering in jaren van hoogconjunctuur van f 220 mln staat een gemiddelde over de gehele periode van slechts f 140 mln, dit is 35 à 40 pCt lager. Nu was de crisis van 1929 wel erg fel; een herhaling in die mate is niet te verwachten. Maar wel doen wij veilig om voor ons bedrijf de reservering van f 200.000 te reduceren tot f 150.000, zodat per saldo (na aftrek van de f 50.000 in verband met de extra afschrijving) slechts f 100.000 beschikbaar is voor investeringen. Daar f 500.000 nodig is, zal de overige f 400.000 uit andere bronnen moeten vloeien.

Dit is een uitermate somber beeld. Immers,

- interring op liquide reserves is in sommige bijzondere perioden wel mogelijk, maar op lange termijn niet;
- aantrekking van nieuwe middelen is moeilijk. Voor grote n.v.'s met toegang tot de kapitaalmarkt is het al moeilijk in verband met het geringe animo voor het aandeel als beleggingsobject, een gevolg van de dubbele belasting. Voor kleinere bedrijven is het nog moeilijker.

De conclusie moet zijn, dat, indien het investeringsklimaat niet verbeterd wordt, de industrialisatie vermoedelijk aan een tekort aan financieringsmiddelen schipbreuk zal lijden. Dat ze tot dusverre bevredigend verlopen is komt door de zeer gunstige conjunctuur, althans tot voor kort, het aanspreken van liquide reserves (met alle gevaren van dien) en de zeer lage rentevoet, zodat men tegen een bevredigende koers aandelen kon emitteren.

Maar nu is de conjunctuur omgeslagen, de liquide reserves raken op en de rentevoet stijgt. Het gevolg zal onvermijdelijk een achteruitgang zijn in het industriële investeringsniveau. Dit is reeds te constateren uit de resultaten van de investeringsenquête over de jaren 1950 en 1951. Het jaar 1951 geeft een hoger totaal (f 1.441 mln tegen f 1.329 mln in 1950) maar deze stijging is een gevolg van de toename der investeringen in de basisindustrie (o.a. de openbare nutsbedrijven) en van de prijsstijging. De investering in de verwerkende industrie zal van 1950 op 1951 vermoedelijk niet toegenomen zijn, wat — gezien de prijsstijging — een daling van het reële niveau zou inhouden.

Men bedenke bovendien, dat de opgegeven investeringen in 1951 betrekking hebben op de in de eerste helft van dat jaar bekende *plannen*, welke vermoedelijk gedeeltelijk niet zullen worden gerealiseerd. In ieder geval is een verdere teruggang voor 1952 wel zeer waarschijnlijk.

Ter overweging: een verlaging van de vennootschapsbelasting bij investering.

De hoge vennootschapsbelasting en de dubbele belasting op uitgekeerde winst, zij zijn de oorzaak, dat in vele gevallen investeringsprojecten niet zullen worden geentameerd, omdat de middelen er niet zijn.

De industrialisatie is een zaak, die niet alleen de bedrijven maar vooral ook de Overheid aangaat. De laatste is er voor verantwoordelijk in zoverre zij daarop met bepaalde maatregelen invloed kan uitoefenen. De maatregel, die thans voor de hand ligt, is een vermindering van de belastbare winst voor bedrijven, die investeren. Men zou bijvoorbeeld een bepaling kunnen inlassen, dat de helft van de netto-investering in industriegebouwen en industriële outillage (netto-investering = bruto-investering minus fiscale afschrijvingen) van de winst mag worden afgetrokken, waarbij de maximale aftrek niet hoger mag zijn dan de helft van de winst ⁹⁾.

Een dergelijke maatregel zal de investeringen zeer sterk stimuleren, omdat de Regering in feite $\frac{1}{4}$ van de investering

⁹⁾ De thans toegestane vervroegde afschrijving is een tijdelijke maatregel (geldt t/m 1952), die bovendien het financieringsprobleem slechts naar de toekomst verschuift, zodat zij als structuurpolitieke maatregel niet toereikend is.

betaalt, waar nog het psychologisch effect bij komt om op deze manier aan de hoge belastingdruk te kunnen ontkomen. En de prikkel tot investering is weer niet te sterk omdat de onderneming toch altijd nog $\frac{3}{4}$ van de investering zal moeten financieren.

Bovendien houdt deze maatregel een tegemoetkoming in voor de te lage waardering der afschrijvingen. Zodra de vervanging de afschrijving overtreft, mag de helft van het verschil van de winst worden afgetrokken.

Deze bepaling houdt een tweetal discriminaties in. Ten eerste die tussen bedrijven die investeren en die niet investeren. Is dit rechtvaardig? Eén punt wil ik hier aanstippen.

Het karakter van het moderne industriële bedrijf is, mede door de opkomst van de n.v., aanmerkelijk gewijzigd. Het industriële bedrijf is steeds meer vermaatschappelijkt. De bedrijven vervullen niet alleen een functie voor de direct belanghebbenden maar ook een sociale functie. En het is met het oog op dit sociale belang, dat de discriminatie te verdedigen is. De bedrijven, die niet investeren, kunnen hun overwinst aan de fiscus afdragen zonder dat hier een sociaal belang mede geschaad wordt. Dit is echter niet het geval met de bedrijven die investeren; hier komen bij te sterke belastingheffing sociale belangen in het gedrang.

De tweede discriminatie is die tussen industriële en niet-industriële bedrijven. De gedachtengang is hierbij, dat allereerst de werkgelegenheid in de industrie moet zijn verzekerd. De werkgelegenheid in de secundaire bedrijven (handel, verkeer, diensten) is hier een afgeleide van, terwijl op de landbouw niet de taak rust extra arbeiders tewerk te stellen. Deze discriminatie brengt de noodzakelijkheid met zich om de aftrek alleen toe te passen voor industriële outillage en gebouwen, en dus niet voor het externe handels- en vervoersapparaat van industriële bedrijven.

Overigens kunnen uitzonderingen worden gemaakt voor niet-industriële bedrijven, die van vitaal belang zijn voor onze economie (bijv. internationale scheepvaart, exploitatie van woningen), terwijl een uitbreiding van de belastingfaciliteit tot *alle* bedrijfstakken eveneens overweging verdient.

Keren wij terug naar ons voorbeeld van een normaal in expansie verkerend bedrijf. Bij een investering van f 360.000 in gebouwen en outillage is de belastingreductie f 90.000 (waarbij is aangenomen, dat de fiscale afschrijving gelijk is aan de vervangingsinvestering). De jaarlijkse reservering wordt nu dus verhoogd tot ca f 200.000. Tegenover de totale financieringsbehoefte van f 500.000 is dit nog wel een klein bedrag, maar het zal toch wel een voldoende prikkel geven om tot investering over te gaan, vooral ook omdat de rentabiliteit van het in het bedrijf gestoken kapitaal er sterk door stijgt (namelijk met 35 pCt)¹⁰⁾, wat de mogelijkheid om nieuw kapitaal aan te trekken vergroot.

Wat kost dit de fiscus?

Thans wordt in de nijverheid aan gebouwen en outillage per jaar ca f 1.600 mln uitgegeven, waarvan f 600 mln afschrijving en f 1.000 mln netto-investering. Van deze laatste f 1.000 mln nemen de staatsbedrijven (mijnen, openbare nutsbedrijven) ca f 200 mln in beslag, zodat f 800 mln resteert. Zou van dit laatste bedrag de helft van de winst worden afgetrokken, dan zou dit de fiscus f 200 mln kosten. De feitelijke derving van zou lager zijn, omdat in alle gevallen waar de investeringen de winst overtreffen dit verschil niet voor aftrek in aanmerking komt. De f 200 mln kan daarom gevoegelijk tot f 150 mln worden gereduceerd.

Deze f 150 mln nu is voor de industrie een groot bedrag, namelijk bijna één vijfde van de netto-investering.

¹⁰⁾ Toeneming van de winst na aftrek van belasting en extra afschrijving van f 250.000 op f 340.000.

Voor de financiering is dit van uitermate groot belang omdat het toevloei naar de bedrijven, die investeren, terwijl bovendien voor de overige geldschieders de financiering aantrekkelijker wordt gemaakt omdat de rentabiliteit met wel één derde toeneemt en tevens de liquiditeit en de solvabiliteit van de onderneming versterkt worden. Voor de fiscus is deze f 150 mln geen groot bezwaar¹¹⁾. Men zie eens het volgende overzicht van de raming van de opbrengst der rijksbelastingen en de realisatie.

Rijksbelastingen¹⁾.

(in mln gld.)

	Raming Millioenennota 1	Herziene raming 2	Op- brengst 3	Verskil met de laatste raming 4
1948	2.538 (nota 1948)	—	3.645	1.107
1949	3.180 (nota 1950)	—	3.984	804
1950	3.520 (nota 1951)	3.956 (nota 1951)	4.435	479
1951	3.883 (nota 1951)	4.715 (nota 1952)	5.269	554

¹⁾ Excl. grond-, personeel-, vermogensaanwas-, gemeentelijke belastingen en de waterschapslasten.

Bij de vergelijking tussen raming en realisatie moet rekening worden gehouden met de vergroting van de achterstand in de inning in de jaren 1948, 1949 en 1950 en met een inhaal in 1951. De bedragen van deze achterstand en inhaal zijn evenwel slechts een klein deel van het in kolom 4 vermelde verschil tussen opbrengst en raming.

Men ziet, dat onze f 150 mln slechts 3 pCt van de belastingopbrengst in 1951 is en aanmerkelijk lager is dan de verschillen tussen opbrengst en raming in de jaren 1948-1951. Bovendien betekent *iedere* f 150 mln derving voor de komende jaren een *jaarlijkse* verhoging der belastingopbrengst in verband met de stijging van het nationale inkomen, die er uit voortvloeit.

De zeer hoge staatslasten zijn de oorzaak van de huidige hoge belastingen. Terugkeer naar vooroorlogse verhoudingen is onmogelijk. Maar bij het opleggen van deze verzwaring der belastingdruk heeft men zich onvoldoende rekenschap gegeven van de gevolgen voor de nationale economie. Daarom behoort bij de verhoogde belastingdruk tevens een wijziging in de belastingstructuur, en wel in die zin, dat faciliteiten dienen te worden gegeven aan bedrijven, die zorgdragen voor de van zo een vitaal belang zijnde industrialisatie

Samenvatting.

De industrialisatie is een vitaal nationaal belang. De Overheid heeft dus de verantwoordelijkheid om aan degenen, die hiervoor zorgdragen — de particuliere ondernemers — een voldoende prikkel te laten om tot investering over te gaan. Hiertoe is de wijze van belastingheffing een zeer doeltreffend middel.

De huidige belastingregeling stimuleert niet alleen onvoldoende, maar bovendien is het belastingtarief op de in de bedrijven gevormde winst zo hoog, dat er onvoldoende gelegenheid is tot reservering. Tevens wordt door de dubbele belasting op de uitgekeerde winst, het aangewezen financieringsmiddel voor industriële expansie — het aandeel — weinig aantrekkelijk gemaakt.

Wil de industrialisatie slagen, dan zal het normaal in expansie verkerende bedrijf *per jaar* haar personeel met ongeveer 10 pCt moeten uitbreiden, wat voor een gemiddeld bedrijf van 200 man een totale investering betekent van ruim f 600.000. Daar staat een gemiddelde reservering tegenover van f 100.000.

Dat dusverre de industrialisatie bevredigend verlopen is, komt door tijdelijke factoren (een zeer gunstige conjunctuur, althans tot voor kort, grote liquide reserves en een lage rentevoet). Zij zal evenwel ook moeten kunnen

¹¹⁾ Deze f 150 mln geldt uiteraard alleen als de maatregel beperkt wordt tot de industrie. Zou men haar tot *alle* investeringen uitbreiden, dan zal het verlies voor de fiscus met ca f 100 mln toenemen.

slagen in een jaar van gemiddelde conjunctuur en zonder dat de liquide reserves behoeven te worden aangesproken. Daarom wordt ter overweging gegeven om de helft van de netto-investeringen in industriële gebouwen en outillage van de belastbare winst te mogen aftrekken tot een maximum van de helft van de winst. Dit betekent bij het huidige investeringsniveau een vergroting van de reserves met ca f 150 mln of ongeveer $\frac{1}{5}$ deel van de investeringen, wat een zeer krachtige stimulans betekent voor de industriële expansie, te meer omdat door de verbetering van renta-

biliteit (met ongeveer een derde), liquiditeit en solvabiliteit het aantrekken van kapitaal veel gemakkelijker zal zijn.

Deze f 150 mln betekent voor de fiscus weinig, het is slechts 3 pCt van de in 1951 geïnde rijksbelastingen, terwijl zij bovendien het toekomstige nationale inkomen en dus ook de belastingopbrengst zal verhogen.

Bij de (noodzakelijke) verhoging in de belastingdruk behoort een wijziging in de belastingstructuur, op straffe van een falende industrialisatie.

Apeldoorn.

L. LIJKLEMA, ec. drs.

Periculum in mora

Wie, als schrijver dezer regelen, het voorrecht had om in de kringen van vertegenwoordigers van gemeentelijke diensten voor sociale zorg te mogen spreken over de Werkloosheidswet, zal telkens weer zijn getroffen door de twijfel, die in het debat naar voren kwam over de vraag, of de nieuwe organen, de bedrijfsverenigingen, wel in staat zouden zijn de uitkeringen aan werkloze verzekerden zo tijdig te verstrekken, dat deze de tussenkomst van de gemeenten om een voorschot op de uitkering te verstrekken, niet zouden behoeven in te roepen.

Dezerzijds werd aan de vragenstellers gewoonlijk geantwoord, dat in het model-wachtgeldreglement en in het vastgestelde werkloosheidsreglement de bepaling is opgenomen, dat de uitkering over een kalenderweek zoveel mogelijk moet worden verstrekt aan het einde van die kalenderweek of in de daarop volgende kalenderweek, terwijl in art. 30 der wet is bepaald, dat de besturen der bedrijfsverenigingen bevoegd zijn aan de werknemers op hun verzoek een voorschot toe te kennen. Daarbij werd dan de verwachting uitgesproken, dat deze bepalingen voldoende zouden blijken om de tussenkomst der gemeenten overbodig te maken.

Het is ook een eenzaak voor de bedrijfsverenigingen om zelf voor een tijdige uitbetaling van de uitkering te zorgen en te voorkomen, dat degenen, die haar hulp niet kunnen ontberen, op de tussenkomst van derden een beroep moeten doen. Intussen, de twijfel blijft bestaan.

Zo schreef de heer Van Dam in „Sociale Zorg” van 5. November 1951 het volgende:

„Immers, er valt niet aan te twijfelen, of in vele gevallen zullen zich dubia voordoen ten aanzien van de vraag of iemand, die zich voor wachtgeld of werkloosheidsuitkering bij de uitvoeringsorganen aanmeldt, inderdaad recht heeft op uitkering. De beslissing kan wel eens lang op zich laten wachten, omdat een tijdrovend onderzoek moet worden ingesteld of een geschil moet worden uitgevochten. De gemeenten werken in zulke gevallen zo nodig met voorschotten, want in de regel moet geholpen worden, zij het niet ten laste van de ene pot dan toch van de andere. Het nauwe contact tussen Rijk en gemeente maakte een dergelijke voorlopige maatregel gemakkelijk. Voorkomen moet worden, dat in de straks optredende nieuwe situatie hiaten ontstaan en dat het onoverwinnelijke zenden-van-het-kastje-naar-de-muur een regelmatig voorkomend verschijnsel wordt.

De werkloosheid als geheel is uit sociaal-politiek oogpunt een bijzonder gevoelige materie. De noodzakelijkheid van snel onderzoek en snelle beslissing is onafwijfsbaar. Ook bij plotseling optredende massale werkloosheid, zoals zich bijv. kan voordoen bij onverwacht intredende vorst, bij faillissement van een grote onderneming, moet er een apparaat klaar staan, dat de stroom kan opvangen en vlug voorzieningen kan treffen. Zullen de nieuwe organen voor die taak berekend zijn? Voor de gemeenten een zeer belangrijke vraag, waarop echter waarschijnlijk tot heden niemand antwoord zal vermogen te geven.

In verband hiermede zou ik aan de orde willen stellen de vraag, of het niet tijd wordt te komen tot een vergoeding voor al die voorschotten, welke de gemeenten, burgerlijke instellingen, c.q. andere kerkelijke of particuliere instellingen verstrekken aan degenen, die achteraf rechthebbend op uitkering krachtens de wettelijke sociale verzekering blijken te zijn. Dit soort voorschotten is volstrekt niet onbeduidend. Zo heb ik voor Amsterdam eens den nagaan over de periode 1 Juli 1950 - 1 Juli 1951 hoeveel van dergelijke voorschotten en tot welke bedragen, door de burgerlijke instelling te Amsterdam werden verstrekt, voor zover deze achteraf uit de kassen der verzekeringsorganen terugkwamen en hoelang de gemiddelde looptijd was. Ik kwam toen tot het volgende resultaat: totaal voorgeschoten bedrag f 141.347 over 1.685 gevallen, gemiddelde looptijd 70 dagen; gemiddeld bedrag per geval f 83,83. De overheidspensioenen vertonen een nog merkwardiger aspect. Hiervan telden we 25 gevallen met een gemiddelde looptijd van 245 dagen en een gemiddeld voorgeschoten bedrag van f 744.

Behalve met het renteverlies voor de voorschotverlenende instellingen hieruit voortvloeiende, worden zij ook belast met een niet te onderschatten hoeveelheid arbeid van administratieve en controlerende aard, met betrekking tot personen, die feitelijk nooit bij hen zouden hebben behoeven aan te kloppen.

Ik wil niet beweren, dat er niet dikwijls heel moeilijke gevallen zijn, ten

aanzien waarvan een onmiddellijke beslissing niet kan worden genomen, zodat het verre van mij is, de verzekeringsorganen te beschuldigen van laakbare traagheid, maar anderzijds kan ook niet worden ontkend, dat in de bestaande situatie geen prikkel bestaat om in deze moeilijke gevallen zich bijzonder te haasten”.

De heer Tiemens, die een wederwoord schreef in het nummer van 5 Januari 1952 van hetzelfde blad, vermocht, blijkens het onderschrift van de heer Van Dam, diens twijfel niet weg te nemen.

Het is blijkbaar een feit, dat de gemeenten thans in heel veel gevallen voorschotten verlenen op uitkeringen ingevolge reeds in werking zijnde wetten op het gebied der sociale verzekering.

De klacht hierover is algemeen. Of en in hoeverre in deze toestand verandering kan worden gebracht, kan moeilijk beoordeeld worden, wanneer men niet de mérites van elk geval kent. Hetzij de oorzaak gelegen is bij de verzekerden zelf, hetzij zij gezocht moet worden bij hun werkgevers, hetzij dat zij voortkomt uit ingewikkelde administratieve formaliteiten, het feit blijft en gezien dit feit, moet inderdaad worden gevreesd met de heren Van Dam en Tiemens (ook deze laatste!), dat, wanneer eenmaal de Werkloosheidswet in werking is, de gevallen, waarin twijfel bestaat of inderdaad aanspraak op uitkering aanwezig is, zullen toenemen.

Wij zeiden reeds, dat het een eenzaak voor de bedrijfsverenigingen is om met de bestaande middelen de werklozen, de mensen, die financieel in nood zitten, zo spoedig en zo goed mogelijk te helpen.

Ongetwijfeld bevinden de bedrijfsverenigingen zich in een moeilijker positie dan de gemeentelijke diensten voor sociale zorg. Zij zijn nl. gebonden aan strenge wettelijke voorschriften. Niet alleen zij beslissen over het recht op uitkering, maar er zijn nog andere instanties, die er over kunnen oordelen. Behalve het A.W.F., dat het recht heeft uitkeringen niet te zijnen laste te nemen, oordelen ook scheidsgerechten en de Centrale Raad van Beroep. Wij zullen zeker juweeltjes van juridisch vernuft te zien krijgen, wanneer dit gehele raderwerk eenmaal op gang komt, maar met het slijpen van juwelen is altijd veel tijd gemoeid en een werkloze kan nu eenmaal niet lang op een beslissing wachten: er moet geld op tafel komen, wil zijn gezin niet in moeilijkheden geraken.

De positie van de gemeenten daarentegen is heel wat eenvoudiger. Mag een uitkering al niet ten laste van de overbruggingsregeling of de sociale-bijstandsregeling komen, dan kan altijd nog op de Armenwet worden teruggegrepen. De voorschriften te dezen aanzien zijn soepel en laten grote vrijheid. Bovendien beslist de gemeente zelf over het geven van steun en beroepsinstanties zijn er niet. Zodoende zullen de gemeenten altijd veel vlatter kunnen optreden dan de bedrijfsverenigingen. Maar zou het nu — om het euvel tot zijn kleinste proporties terug te brengen — zo erg zijn, als deze laatsten in gevallen, waarin het geven van uitkering niet a prima vista met de wet in strijd is, met het geven van voorschot niet al te schriel waren, ondanks het risico van niet-terugbetaling, dat daaraan

verbonden is, omdat het er om gaat noodzakelijke hulp te verstrekken? Is het niet veel erger de mensen te laten wachten en hen te noodzaken naar andere diensten te gaan, waardoor het vertrouwen, dat men in de nieuwe wet stelt, geschonden wordt?

Men zegt wel eens, dat wie zich aan een ander spiegelt, zich zacht spiegelt. Welnu, laten wij dan eens kijken bij onze Zuiderburen. Daar verscheen in het twee-maandelijke tijdschrift „Le Service Social” in 1951 een rapport van A. Graffar-Fuss, getiteld: „Sécurité sociale et conditions de vie: enquête monographique sur la situation familiale d'ouvriers et d'employés, réalisée par le Centre de recherches de l'Institut d'Etudes sociales de l'Etat”.

Een deel van dit rapport was gewijd aan de gezinnen van werklozen en op blz. 265/6 wordt omtrent de betaling van uitkering aan werklozen het volgende vermeld (cur-sivering van ons):

„En ce qui concerne le poste chômage en particulier, des critiques sont faites dans toutes les familles. Toutes se plaignent en premier lieu de l'insuffisance des indemnités et du retard apporté dans le paiement des allocations de chômage. Ce retard, de 5 semaines en général, peut devenir tragique pour les ménages les moins favorisés. La rémunération actuelle des travailleurs manuels et surtout des manoeuvres leur permet tout juste de vivre, mais en aucun cas de faire des économies. Lorsqu'un ouvrier tombe en chômage, il ne possède aucune avance qui lui permette d'attendre le paiement des allocations.

Il n'entre pas dans notre rôle de rechercher la cause et les remèdes de ce retard. D'après les renseignements obtenus au bureau de chômage local de la commune où les enquêtes furent réalisées, il semble cependant qu'un vice réel existe dans la technique administrative, adaptée à un chômage chronique peu intense, mais non à un chômage aigu. On a pu évaluer à 10 environ le nombre des formulaires qui doivent être remplis pour constituer le dossier du chômeur, avant que ne puisse être commencé le paiement des allocations.

A cette critique s'en rattachent deux autres, celle de l'absence de directives fournies aux intéressés lorsqu'ils doivent procéder à telle ou telle démarche particulière, et celle de l'anonymat et de l'absence de contact humain dans l'application des formalités administratives.

Dans le cas de nos chômeurs, il s'agit de manoeuvres qui, s'ils ne sont pas tout à fait illettrés, n'en ont pas moins des difficultés énormes à écrire et à constituer leur dossier; ce fait entraîne des complications administratives et un retard accru dans le paiement des allocations”.

In België zien wij dus dezelfde verschijnselen als bij ons en de oorzaken schijnen niet ver van elkaar te liggen. Wij zullen hiermee rekening moeten houden.

Hierboven werd de hoop uitgesproken, dat de bedrijfsverenigingen in staat zullen blijken om de verwachtingen,

die in haar gesteld worden, geheel te verwezenlijken. De Regering heeft getoond bereid te zijn daartoe het hare bij te dragen. Immers, zij heeft de gelukkige gedachte gehad om een wetsontwerp in te dienen (nr 2.459), dat ten doel heeft de uitkeringen bij de werkingtreding der wet op 1 Juli a.s. te beperken tot hen, die op of na 1 Juli 1952 werkloos worden.

Een zodanige regeling zou niet nodig geweest zijn, indien aan het aanvankelijke voornemen om de wet op 1 Juli 1950 in werking te doen treden, gevolg was gegeven, maar de verschuiving naar 1 Juli 1952 maakte een overgangsregeling nodig. Zonder zo'n regeling zouden de bedrijfsverenigingen nl. op 1 Juli a.s. besprongen worden door vermoedelijk 20.000 à 30.000 zichtbare werklozen en een niet te schatten aantal onzichtbare werklozen. Het gevolg zou zijn geweest, dat de bedrijfsverenigingen van al deze tienduizenden werklozen hadden moeten nagaan (om ons tot de voornaamste eisen te bepalen), of en in hoever en waar zij tussen 1 November 1949 en 1 Juli 1952 gewerkt hadden en hun dagloon hadden moeten vaststellen.

Geen enkele bedrijfsvereniging zou in staat geweest zijn om dit alles binnen korte tijd te verwerken en nog veel minder om te voldoen aan het voorschrift van betaling in dezelfde of de volgende week. Het zou een volslagen fiasco zijn geworden. Het vertrouwen in de bedrijfsverenigingen zou reeds geschokt zijn, voordat zij nog goed en wel aan het werk waren en in ontelbare gevallen zouden de gemeenten voor de kosten hebben moeten opkomen.

De Regering heeft dit zien aankomen en meende een chaos te moeten voorkomen. Vandaar, dat wij het initiatief in deze als gelukkig hebben kunnen kenschetsen.

Ook al hebben de bedrijfsverenigingen en de gemeenten ieder een eigen taak en al hopen wij, dat de een niet voor de ander in de bres zal behoeven te springen, zo zullen zij toch elkaar veelvuldig nodig hebben en in menig opzicht tot steun kunnen zijn. Een geregeld nauw contact tussen beide organen schijnt daarom in de toekomst nodig.

's-Gravenhage.

H. J. MORREN.

De Pensioen- en spaarfondsenwet; detailcritiek

Was het vorige artikel¹⁾ meer aan algemene beschouwingen gewijd, thans wil ik diverse bepalingen der wet nog eens wat nader onder de loupe nemen. Ik beperk mij daarbij tot enkele punten.

1. Wat betekent het begrip „deelnemer”? Art. 1, lid 1, sub g, zegt: „ieder, ten bate van wie gelden in een fonds, als bedoeld onder b, c of d, worden bijeengebracht”. De Memorie van Toelichting zegt dat dit geen toelichting behoeft. Toch vraag ik mij af, of de wetgever zelf niet enige voorlichting had moeten hebben, want — als ik mij niet vergis — gaan de verschillende bepalingen van de wet niet van dezelfde gedachte uit. Immers, onder deze definitie vallen zowel de werknemer zelf als de weduwe en wezen.

Nu wordt in verschillende andere artikelen (bijv. 7, 10, 25) gesproken van deelnemers of gewezen deelnemers. Wie zijn nu de gewezen deelnemers? Moet men zeggen: zodra een werknemer de dienst verlaat, worden er ten bate van hem en zijn gezin geen gelden meer bijeengebracht? Van dat ogenblik af zou men dan dus van „gewezen deelnemers” moeten spreken. Maar dit kan men toch niet volhouden. Het fonds is één geheel, alles wat daarin komt, is ten bate van de tegenwoordige en toekomstige genietters. Maar als het dan niet zo is, moet men dan niet tot de conclusie komen, dat het woord deelnemer nu eens in de zin van de definitie, dan weer in die van werknemer-deelnemer wordt gebruikt?

¹⁾ Zie „De Pensioen- en spaarfondsenwet: een juridisch monstroom?” in „E.-S.B.” van 16 April 1952.

In dit verband wijs ik speciaal op art. 25. Art. 25 bedoelt de gehuwde vrouw voor de onderhavige materie handelingsbekwaam te maken. Ook dit artikel doet enkele vragen rijzen. Zullen de woorden „gewezen deelnemer” enige zin hebben, dan moet hier alleen gedacht zijn aan de gehuwde vrouw, die zelf werknemer is of was. Dus niet de weduwe van een werknemer. Nu weet ik wel, dat weduwepensioen meestal vervalt bij hertrouwen, doch in de gevallen dat dit niet zo is, was er evenzeer aanleiding geweest de vrouw zelfstandig te laten optreden.

Een tweede punt — en dit acht ik beslist fout — is, dat art. 25 alleen over een fonds spreekt. Nu kan men zonder bezwaar zover gaan de werkingssfeer van het artikel ook van toepassing te achten op verzekeringen welke via een fonds zijn gesloten, maar mag men dit ook doen t.a.v. rechtstreeks gesloten verzekeringen? Dit zou zeer redelijk zijn, maar analogie toepassen bij een bepaling, welke een uitzondering geeft op de algemene regel, is niet gebruikelijk.

2. Art. 2, lid 3, zegt, dat de verplichting tot „verzekering” niet van toepassing is: „a. op een toezegging, welke een werkgever doet bij of na de opzegging van de dienstbetrekking en welke betreft de uitkering van pensioen terstond na het eindigen van die dienstbetrekking”.

Er moet dus aan twee voorwaarden voldaan zijn: de toezegging moet gedaan worden „bij of na de opzegging van de dienstbetrekking” en het pensioen moet terstond

na het eindigen der dienstbetrekking ingaan. Over de aangehaalde woorden ben ik gevallen. Art. 1639e B.W. zegt, dat de dienstbetrekking van rechtswege eindigt o.a. wanneer de overeengekomen tijd is verstreken. In dat geval is — althans meestal — geen opzegging nodig. Wanneer nu bij een dienstbetrekking voor bepaalde tijd de overeengekomen tijd verstreken is, en de werkgever zegt dan een dadelijk ingaand pensioen toe, geldt dan daarvoor de verplichting weer wel? Dat is natuurlijk niet de bedoeling, maar waarom dan de redactie niet wat nauwkeuriger gesteld? Op deze wijze scheidt de wetgever toch zelf de kwesties.

Bij lezing van art. 2 rijst ook de vraag: „Geldt de verplichting tot „verzekering” ook voor toezeggingen aan personen, die bij het inwerking treden der wet al pensioentrekkende zijn”? Een duidelijk antwoord geeft de wet niet. Lid 1, sprekende van „verbonden aan zijn onderneming”, kan zowel betekenen verbonden op het tijdstip dat de wet in werking treedt, als ten tijde der toezegging. Uit het feit, dat lid 3a alleen spreekt van toezeggingen, welke een werkgever „doet” bij of na de toezegging, meen ik te moeten afleiden, dat alleen is gedacht aan de thans in dienst zijnde werknemers. Immers, waarom zou — tenzij men aanneemt dat hier alleen maar sprake is van een onnauwkeurigheid — een vroeger gedane toezegging onder gelijke omstandigheden wel onder de wet moeten vallen?

Intussen: dit kan weer moeilijkheden scheppen voor bestaande fondsen, welke niet reeds voldoen aan art. 13. Men zou nu het fonds in tweeën kunnen splitsen: voor de pensioentrekkenden en de anderen en dan alleen voor het laatste een plan van aanpassing maken. Dit is echter weinig bevredigend.

3. Art. 4 lid 4 zegt: „Door de goedkeuring van de statuten en reglementen verkrijgt het fonds rechtspersoonlijkheid”. Dit punt is wel één van de meest verwarde in de gehele behandeling. Misschien is daaraan het feit, dat Staatssecretaris Mr Van Rhijn wegens ziekte van Minister Joekes plotseling voor deze materie werd geplaatst, niet geheel vreemd.

Aanvankelijk waren in het ontwerp nog de woorden toegevoegd „indien het deze niet reeds bezit”. In de Memorie van Toelichting staat hieromtrent het volgende: „Op deze wijze kunnen de vereiste formaliteiten voor het verkrijgen van een bepaalde rechtsvorm vermeden en eventuele daaraan verbonden kosten uitgespaard worden. De hoedanigheid van rechtspersoon is voor de fondsen reeds hierom nodig, omdat alleen aldus sprake is van een zelfstandig bestaan en een eigen vermogen”.

Bij de openbare behandeling werd hierop teruggekomen. Gevraagd werd: „Hoe staat het nu met ondernemingen, die reeds Koninklijk goedgekeurde fondsen bezaten, of stichtingen, en die ten gevolge van deze wet wijzigingen moeten aanbrengen in statuten of stichtingsacte? Moeten die daarop weer Koninklijke goedkeuring vragen, of is de simpele erkenning door de Minister van Sociale Zaken ook voor hen in de toekomst voldoende”?

De Staatssecretaris „geloofde”, dat men er toch niet aan zou kunnen ontkomen, de wijziging te gieten in de vorm, die nodig is, wanneer de statuten van een vereniging of een N.V. moeten worden gewijzigd, nl. dat men opnieuw Koninklijke goedkeuring of een verklaring van „geen bezwaar” zal moeten aanvragen. Hij meende dat, ter tegemoetkoming aan de bezwaren, de nodige zekerheid zou kunnen worden verkregen door de slotwoorden „indien” enz. te laten vervallen.

Hiervan werd door de heren Stapelkamp c.s. een amendement gemaakt, en de heer Stapelkamp sprak als zijn mening uit, dat door aanneming van dit amendement bereikt werd, dat de erkenning krachtens deze wet voor alle fondsen andere goedkeuringen overbodig maakte.

Mr Van Rhijn repliceerde hierop, dat deze conclusie

onjuist was. Men zou aan de procedure, die de wet van 1855 (Vereniging en vergadering) en het Wetboek van Koophandel voorschrijven, niet kunnen ontkomen. „De betekenis” — zo zegt Mr Van Rhijn — „van het amendement moet naar mijn mening vooral hierin worden gezien, dat onzekerheid wordt weggenomen en dat duidelijk wordt, hoe de procedure in een bepaald geval zal moeten zijn”.

De heer Stapelkamp was niet bevredigd. Hij zeide dat, waar nog op te richten fondsen door het enkele feit van de erkenning door de Minister rechtspersoonlijkheid verkrijgen, het onbillijk zou zijn de reeds bestaande fondsen daarnaast nog met onkosten te belasten, door daarvoor tevens nog de door Mr Van Rhijn genoemde verdere formaliteiten te verlangen. Tenzij de Staatssecretaris wilde toezeggen, dat er een kosteloze rechtsgang voor de bestaande fondsen zou komen, handhaafde de heer Stapelkamp zijn amendement.

Mr Van Rhijn herhaalde daarop nog eens zijn mening en zeide dat het z.i. niet aanging incidenteel wijziging te brengen in de bepalingen van de Wet van 1855 en van het Wetboek van Koophandel. Hij zeide echter toe, ter vereenvoudiging te zullen bevorderen dat de behandeling door de beide Departementen (Justitie en Sociale Zaken en Volksgezondheid) zoveel mogelijk vanuit één gezichtspunt zou plaats hebben. Hiermee was de kous af. D.w.z. wat de bespreking betreft. Het amendement werd gehandhaafd en zonder hoofdelijke stemming aangenomen.

Ik heb opzettelijk het gehele verloop uitvoerig weergegeven, omdat ik voorzie dat op dit punt de meest uiteenlopende meningen zullen worden gelanceerd en dan is het voor een vruchtbare bespreking een eerste voorwaarde, dat het feitelijke goed vast ligt.

Ik waag mij op dit punt niet aan een positieve uitspraak, doch maak slechts enkele kanttekeningen.

a. De controverse tussen Mr Van Rhijn en de heer Stapelkamp is tot het laatst blijven bestaan. Eerstgenoemde zag in het weglaten van de woorden „indien het deze niet reeds bezit” een verduidelijking(!), de laatste zag er een verschil van systeem in, in die zin dat de regeling in deze wet de andere regelingen geheel verving.

b. Ik vraag mij af, of Mr Van Rhijn zich wel voldoende gerealiseerd heeft, dat een vereniging zeer goed kan bestaan zonder Koninklijke goedkeuring (met de N.V. ligt het t.a.v. de verklaring van „geen bezwaar” anders). Deze goedkeuring is alleen nodig voor het verkrijgen van de rechtspersoonlijkheid. Maar hoe moet het nu: moet men met Mr Van Rhijn zeggen: „Kiest men de vorm van de vereniging, dan moet voor het verkrijgen van rechtspersoonlijkheid of het behouden daarvan de Wet van 1855 worden in acht genomen”, of moet men zeggen: „De Pensioen- en spaarfondsenwet derogeeert als in dit opzicht bijzondere wet aan de algemene van 1855”?

c. Zal er geen volslagen tegenspraak zijn tussen de Memorie van Toelichting en het door Mr Van Rhijn aangevoerde, dan moet men de zinsnede in de Memorie van Toelichting (zie hierboven) zo uitleggen, dat de Regering van oordeel is, dat er fondsen zijn met een bepaalde rechtsvorm (stichtingen, verenigingen — ook coöperatieve —, N.V.'s, onderlinge waarborgmaatschappijen), maar dat men ook een fonds kan hebben zonder meer en dan krijgt dit door de goedkeuring ex art. 4 lid 4 rechtspersoonlijkheid. Dit lijkt erg plausibel, maar ik vraag mij toch af: als men statuten voor een fonds maakt, bevattende, de punten in art. 7 omschreven, en men kiest niet een der andere vormen, wat heeft men dan anders dan een stichting? Er is een bepaald, niet op winst gericht; doel, er is een vermogensafzondering en er is een organisatie. Is nu het feit, dat men het woord stichting niet gebruikt, voldoende om het geen stichting te doen zijn? Dit zou absurd zijn. Maar welke zin heeft de zinsnede dan wel?

Het zal duidelijk zijn, dat ik overhel tot de opvatting dat lid 4 van art. 4 geen enkele betekenis heeft en dus gevoegelijk had kunnen worden gemist. Vooral echter mag men uit het weglaten van de slotwoorden uit het eerste ontwerp niet de conclusie trekken, dat elk fonds eerst door de goedkeuring ex lid 4 rechtspersoonlijkheid verkrijgt. Zo is het in ieder geval niet bedoeld. Het zou overigens veel praktische moeilijkheden geven en tot fatale gevolgen kunnen leiden.

Hoewel even een kleine zijsprong makende, zij opgemerkt, dat het mij voorkomt, dat de mening (o.a. van Prof. Scholten) dat een stichtingsacte notarieel moet worden gepasseerd, in haar algemeenheid niet juist is. „De Stichting is schenking (overdracht uit liberaliteit, om niet)”, zegt Scholten. Dit kan het zijn, maar het behoeft het niet te zijn en bij een pensioenfonds is het veelal niet het geval. Nu de onderhavige wet bij gegeven toezeggingen onder de verplichtingen noemt het oprichten van een fonds, klemt dit temeer.

4. Art. 1, lid 6, en art. 36, sub c, hebben mij veel hoofdbrekens gekost. Ik hoop, dat men mij uit de droom kan helpen.

De nieuwe wet geldt dus o.a. niet voor pensioenfonds bij Algemene Maatregel van Bestuur geregeld. Het K.B. van 31 Maart 1908 (Stbl. no 94), vastgesteld op grond van art. 1637s B.W., is een zodanige Algemene Maatregel van Bestuur. Sommigen hebben geopperd, dat dit K.B. hier niet bedoeld is, maar dat men alleen heeft beoogd fondsen als het Spoorwegfonds e.d. van de werking van de wet uit te zonderen. Ik kan het niet inzien. Art. 1, lid 6, geeft een uitzondering in algemene termen en art. 36 doet hieraan niets toe of af, doch bevestigt alleen nog eens

de onderscheiding: onderworpen aan de Pensioen- en spaarfondsenwet en andere, voldoende aan de voorwaarden bij Algemene Maatregel van Bestuur gesteld. Nu voldoen vele bestaande fondsen niet aan gemeld K.B., maar dat is een feitelijke kwestie. Maar welke reden zou er nu kunnen zijn, de bestaande fondsen waaraan de werknemers bijdragen, in een aparte positie te plaatsen?

Wat zeggen de stukken er van? De Memorie van Toelichting zegt, dat de enige wettelijke regeling op het stuk van personeelfondsen is voormeld K.B. en dat deze regeling geheel onvoldoende is. Dit doet vermoeden, dat men het K.B. wilde vervangen.

In het Voorlopig Verslag wordt gevraagd: „Dient bij het in werking treden van de wet het in de Memorie van Toelichting genoemde K.B. van 31 Maart 1908, Stbl. no 94, niet buiten werking te treden?”

De Memorie van Antwoord geeft als bescheid: „Het K.B. van 31 Maart 1908, Stbl. no 94, dient bij het inwerking treden van de wet te worden gewijzigd. Het kan niet buiten werking treden, zoals blijkt uit de bij art. 34 (thans 36) vastgestelde nieuwe redactie van artikel 1637s, tweede lid, onder 1, letter c, van het B.W.”. Welk een logica! Zo wordt toch de gehele zaak op de kop gezet?

Wie verschaft mij de sleutel tot dit verwarde geval? Men zal mij tegenvoeren: „Maar U hebt zelf toch juist beweerd, dat de wet niet in vroegere overeenkomsten mag ingrijpen?” Dit staat hier volkomen buiten. Nu de wet eenmaal geen verschil maakt, is het onbegrijpelijk, dat hier incidenteel een irrealiteit uitzondering is gemaakt.

Ik volsta met deze bloemlezing. Ze is allerminst uitpuutend. Niets liever, dan dat men mij overtuigt, dat mijn zienswijze te zwartgallig is.

Leeuwarden.

G. NIJK.

Finland in 1951

Het handelsverkeer tussen Nederland en de nijvere Republiek in het Noordoosten van Europa — wil de lezer haar vooral tot Noord- en nimmer tot Oost-Europa rekenen? — is zeer zeker niet onbelangrijk te noemen. Daarom alleen reeds is het in het belang van hem, wie het economisch leven van ons eigen land ter harte gaat, kennis te nemen van het verloop van het economisch leven in Finland.

Maar er is nog een tweede grond, die er mij toe zet iets te berichten over het Finse economische wel en wee in het afgelopen jaar. Als bijna geen enkel land heeft Finland te lijden gehad onder de tweede wereldoorlog en onder de gevolgen daarvan. Grote delen van het land werden verwoest door de Duitse en Russische troepen, belangrijke landsdelen als Karelië en Petsamo — met zijn zich sterk ontwikkelende en veel perspectieven biedende haven van Liinahamari en zijn rijke ertsvelden — werden van het moederland afgescheurd, zeer vele jonge Finse mannen vielen of werden voor hun leven verminkt en een zware oorlogsschatting drukte op het land. Wie Finland van vóór de oorlog kende en het kort na de oorlog weer bezocht, behoefde niet erg pessimistisch te zijn om de toestand als vrijwel hopeloos te beschouwen. De politieke facetten bleven dan nog maar onbesproken. Als enig land ter wereld zich er boven op werkt zoals Finland, dan is de wijze waarop dit geschiedde, de moeite van het vermelden meer dan waard.

En om nu het economisch leven in Finland in het vorige jaar in enkele woorden te typeren, kan men niet beter doen dan de woorden te citeren van een der leidende figuren in het economisch leven van Finland, de president-directeur van de belangrijkste Finse algemene bank, de Oy Pohjoismaiden Yhdyspankki — de Noordelijke Bankvereni-

ging N.V. —, die zich aldus uitliet: „Het jaar 1951 was voor Finland een jaar van zo grote welvaart als de huidige generatie vroeger nooit heeft meegemaakt”.

Deze welvaart is voor een belangrijk deel het gevolg van de zeer sterk toegenomen export van Finse producten naar het buitenland. Terwijl in 1950 de export een waarde had van 81 mrd Finse Mark (Fmk), bedroeg deze waarde in 1951 niet minder dan 187 mrd Fmk¹⁾. Deze sterke stijging is een gevolg en van de toeneming van de hoeveelheid uitgevoerde goederen en van de prijsstijging dier goederen. De prijzen der uitgevoerde goederen stegen in 1951, vergeleken met 1950, met gemiddeld 87 pCt, die der ingevoerde goederen met 39 pCt.

Onderstaand overzicht geeft een duidelijk beeld van de Finse handelsbeweging in 1951 (de bedragen zijn in miljarden Fmk)²⁾:

Invoer:		Uitvoer:	
Invoer in 1950	89,1	Uitvoer in 1950	81,5
Toeneming in omvang in 1951	23,0	Toeneming in omvang in 1951	18,0
	112,1		99,5
Prijsstijging in 1951	43,4	Prijsstijging in 1951	87,3
Invoer in 1951	155,5	Uitvoer in 1951	186,8

Een invoeroverschot van 7,6 mrd Fmk in 1950 werd dus omgezet in een uitvoeroverschot van 31,3 mrd Fmk in 1951.

¹⁾ De Finse Mark (Fmk) noteerde gedurende 1951: 1 £ is Fmk 646, 1 \$ is Fmk 231, f 1 is Fmk 60,90.

²⁾ Bij de vermelding van de exportcijfers zijn steeds de oorlogsherstelbetalingen aan de Sowjet-Unie op grond van de wapenstilstandsbepalingen en van het Vredesverdrag van Parijs van Februari 1947 buiten beschouwing gelaten. De waarde van deze leveringen bedroeg in 1950 7.846 mln Fmk, in 1951 12.396 mln Fmk en in totaal over de jaren 1944 tot 1951 ruim 170.000 mln Fmk. Op 31 December 1951 moest nog slechts 4,6 pCt van het totale bedrag worden betaald.

Naar de omvang bedroeg de handelsbeweging in de jaren 1948-1951, op basis 1935 is 100:-

Jaar	Import	Export	Totale handelsbeweging
1948	121	67	92
1949	112	79	95
1950	120	87	103
1951	151	102	127

Uit bovenstaande cijfers blijkt duidelijk, dat de handelsbeweging in 1951 voor Finland een zeer gunstige was. Ten gevolge van de gewijzigde situatie verdiende Finland in dit jaar niet minder dan 43,9 mrd Fmk in vreemde deviezen. Vergelijking van de balansen toont aan, dat de deviezenvoorraad van de circulatiebank, Suomen Pankki, steeg van 8 tot 30 mrd Fmk, terwijl die der algemene banken steeg van 0,4 tot 2,4 mrd Fmk.

Een analyse van de Finse buitenlandse handel biedt ook het Nederlandse zakenleven belangrijke gegevens. Naar de waarde van de invoer in Finland (in mln Fmk) namen in de jaren 1949, 1950 en 1951 de belangrijkste plaats in:

	1949	1950	1951
Engeland	14.671	20.745	32.729
Sowjet-Unie	7.546	7.070	11.867
Frankrijk	6.362	5.424	10.533
Nederland	5.988	6.170	11.847
Verenigde Staten	5.079	5.323	9.746
Polen	3.201	6.222	10.099
West-Duitsland	866	4.124	15.056

Naar de waarde van de uitvoer uit Finland (eveneens in mln Fmk) waren in de zelfde jaren de volgende staten de belangrijkste exportlanden:

	1949	1950	1951
Engeland	17.844	19.034	57.517
Sowjet-Unie	10.010	6.239	15.549
Verenigde Staten	4.958	7.639	12.697
Nederland	4.615	6.552	9.435
Denemarken	4.376	5.992	8.358
Frankrijk	3.054	4.409	11.013
West-Duitsland	2.140	4.697	13.760

In de handelsbeweging van Finland vertoonde ons land derhalve:

in 1949 een importoverschot van 1.373 mln Fmk;
in 1950 een exportoverschot van 382 mln Fmk en
in 1951 een importoverschot van 2.412 mln Fmk.

Wat de invoer in Finland aangaat nam ons land in de drie genoemde jaren steeds de vierde plaats in met onderscheidenlijk 9,04 pCt, 6,92 pCt en 7,62 pCt van de totale Finse invoer. Wat de uitvoer van Finland betreft, nam Nederland in de jaren 1949, 1950 en 1951 onderscheidenlijk de vierde, de derde en de zesde plaats in met 7,03 pCt, 8,05 pCt en 5,05 pCt van de totale Finse uitvoer. Wellicht is het verloop van deze cijfers voor de Nederlandse zakenwereld aanleiding om zich met de mogelijkheid van een intensiever handelsverkeer met Finland, waar de Nederlanders van oudsher een zeer goede pers hebben, bezig te houden.

Uit de gegeven cijfers blijkt duidelijk de dominerende positie van Engeland in de Finse handelsbeweging. In de Finse export steeg het aandeel van het Verenigd Koninkrijk van 23 pCt in 1950 tot 31 pCt in 1951. In laatstgenoemd jaar bedroeg het uitvoeroverschot naar Engeland 24.788 mln Fmk, d.i. ongeveer 80 pCt van het totale uitvoeroverschot. Dat hierin voor Finland een groot gevaar schuilt, vooral in verband met de Engelse plannen tot beperking van de import, is duidelijk. In de leidende Finse kringen is men zich van dit gevaar zeer goed bewust. Intussen neemt West-Duitsland een steeds belangrijker plaats in de Finse handelsbeweging in, evenals zulks vóór

de wereldoorlog het geval was. In 1951 was West-Duitsland reeds het tweede exportland en het derde importland.

De belangrijkste Finse uitvoerproducten zijn uiteraard hout en houtproducten, als papier, carton e.d. Van de totale export van 186.813 mln Fmk, namen deze producten niet minder dan 172.490 mln Fmk voor hun rekening. Daarnaast speelt de export van metalen producten en dierlijke producten slechts een ondergeschikte rol. De Finse import is veel meer gevarieerd dan de export. Ongeveer 70 pCt van de invoer bestond uit kapitaalgoederen, 30 pCt uit consumptiegoederen. Vooral metaalproducten, waaronder machines, textielgrondstoffen en -producten en chemische producten vinden op de Finse markt een willige afzet, waarbij natuurlijk de omstandigheid, dat een groot deel van de oorlogsschuld aan de Sowjet-Unie in kapitaalgoederen moest worden voldaan, een rol speelt. Belangrijk is ook de import van graan in diverse soorten.

Hoewel natuurlijk voor het buitenland het verloop van de handelsbeweging in een ander land het belangrijkste is, verdienen toch ook gegevens over de andere sectoren van het economisch leven vermelding. Putten wij uit de talrijke verslagen en andere stukken de belangrijkste gegevens.

De industrie.

De activiteit in de Finse industrie was in 1951 veel groter dan in 1950, toen vele stakingen het economisch leven verstoorden. Het aantal gewerkte uren steeg met meer dan 5 pCt (in de houtindustrie 8 pCt). De omvang van de industriële productie nam met 18 pCt toe, terwijl ook de productie per man-uur is gestegen. Hoe zeer de rust in het bedrijfsleven in 1950 verstoord werd, blijkt uit de productiecijfers voor de metaalnijverheid. In 1951 steeg daar de productie t.o.v. 1950 met 33 pCt, t.o.v. 1949 slechts met 9 pCt.

De landbouw.

De landbouw, zo belangrijk voor dit land, kon in 1951 niet zo tevreden zijn. Door slecht weer en enige plantenziekten was de opbrengst van de oogst 3 pCt minder dan in 1950, van de tarwe-oogst 16 pCt minder.

De veeteelt.

Wat de runderen en de zuivelproducten aangaat was er zeker geen reden tot klagen. T.a.v. de varkens en het pluimvee was de situatie minder gunstig. Het aantal kippen verminderde met niet minder dan 25 pCt.

De bosbouw.

In de bosbouw, de zenuw van het Finse economisch leven, was alles rozengeur en maneschijn, zoals men reeds uit de exportcijfers heeft kunnen opmaken. De hoge prijzen op de wereldmarkt voor hout en houtproducten veroorzaakten een enorme stijging van de houtvoortbrenging.

Prijzen en lonen.

Daar in de hoogte van de prijzen een gevaar schuilt voor de Finse economie, willen wij daar wat uitvoeriger bij stilstaan.

Op de basis van 1935 = 100 bedroegen de groothandelsprijzen op de laatste dag van 1947, 1948, 1949, 1950 en 1951: 1.010, 1.104, 1.138, 1.439 en 1.928, zodat dus elk der jaren 1948, 1949, 1950 en 1951 t.o.v. het vorige jaar een stijging van 9 pCt, 3 pCt, 26 pCt en 34 pCt te zien gaf. Ook de kosten van levensonderhoud vertoonden een stijging. De basis van deze indexcijfers, welke in verband met de loonpolitiek opgemaakt worden door het Finse Ministerie van Sociale Zaken, is de periode Augustus 1938 tot en met Juli 1939. Op deze basis bedroegen de indexcijfers van de kosten van levensonderhoud:

	Totaal	Voe- ding	Wo- ning	Kle- ding	Belas- tingen
31 December 1947	720	911	140	650	1.241
31 December 1948	798	985	140	894	2.073
31 December 1949	826	1.004	192	969	1.977
31 December 1950	998	1.146	254	1.325	2.649
31 December 1951	1.071	1.209	362	1.502	2.288

De totale kosten van levensonderhoud namen dus in de jaren 1948, 1949, 1950 en 1951 t.o.v. het voorafgaande jaar met 11 pCt, 4 pCt, 21 pCt en 7 pCt toe.

Deze cijfers werden in 1951 sterk beïnvloed door overheidsmaatregelen, als verlaging van de voorgeschreven prijzen van bepaalde goederen en de vrijstelling van de belangrijkste gebruiksgoederen van omzetbelasting enerzijds en de afschaffing van verschillende landbouwsubsidies aan de andere kant.

Tweemaal werden in 1951 de lonen aangepast aan de kosten van levensonderhoud. In Januari 1951 werden de lonen (met terugwerkende kracht tot 1 December 1950) verhoogd met 5 pCt, in Februari 1951 werden zij wederom met 5 pCt, dus in totaal met 10 pCt, verhoogd. Deze maand zal beslist worden over een nieuwe aanpassing op basis van de kosten van levensonderhoud over het eerste kwartaal van dit jaar.

Al met al is Finland thans een van de duurste landen der wereld geworden en hierin schuilt natuurlijk een groot gevaar. Van de grote werelddepressie in de jaren dertig heeft Finland praktisch niet te lijden gehad, omdat het toen een der goedkoopste landen was. Nu wordt de situatie geheel anders.

De geldmarkt.

De toestand op de geldmarkt was in 1950 reeds krap, doch in 1951 waren de banken in Juli niet meer in staat aan de credietaanvragen te voldoen. Zij waren gedwongen op grote schaal te herdisconteren bij de Centrale Bank; op een ogenblik hadden deze herdisconteringen de hoogte van 15,5 mrd Fmk bereikt, waarop de Centrale Bank een credietrestrictie in September in het vooruitzicht stelde. Door de grote toevloed van buitenlandse deviezen konden de banken reeds in November hun gehele schuld aan de Centrale Bank voldoen.

De deposito's bij de banken namen in de loop van het jaar sterk toe; dat vooral de banken op het platteland, de coöperatieve credietinstellingen en de filialen der grote algemene banken, hiervan profiteerden is in verband met de oorsprong van de hausse duidelijk. Naast het hoge rentepercentage hebben ook het grotere vertrouwen in de stabiliteit van de Fmk en de overheidsmaatregel om deposito's vrij te stellen van belasting, een maatregel, die zeer zeker het sparen sterk in de goede richting bevordert, bijgedragen. De volgende tabel toont de stijging der door het publiek gedeponeerde gelden (bedragen in mln Fmk).

Uit deze cijfers blijkt, dat de toeneming der deposito's in 1951 niet minder dan 41,3 pCt bedroeg.

De stortingen in rekening-courant bij de algemene

banken bedroegen 64 pCt van de deposito's, hetgeen aan liquiditeitszorgen veel vereiste.

	Totale deposito's 31 December 1949	Totale deposito's 31 December 1950	Totale deposito's 31 December 1951
Algem. banken	54.355	61.039	89.446
Spaarbanken	37.460	41.872	55.214
Coöp. credietinstel- lingen	18.189	21.570	31.658
Postspaarbank	12.237	13.892	18.243
Anderé banken	4.849	5.674	9.023
Alle banken	127.090	144.047	203.584

De circulatiebank.

De Finse circulatiebank, de Bank van Finland, zette in 1951 haar strijd om tot meer normale verhoudingen te komen voort. De schuld van de Finse Staat in schatkistpapier verminderde van 19,7 tot 7 mrd Fmk. Voor enkele andere gegevens mogen wij verwijzen naar onderstaand overzicht (bedragen in mln Fmk):

	31 December			
	1948	1949	1950	1951
Goudreserve en vreemde deviezen ..	2.295	2.697	8.183	29.988
Bankbiljetten in circulatie	27.369	29.606	34.383	44.774
Herdisconteerde wissels	1.697	2.428	6.913	16

Perspectieven voor 1952.

In het vorenstaande hebben wij reeds gewezen op enkele factoren, die het economisch leven slechter kunnen maken. Het grote gevaar is natuurlijk, dat alles te veel op een kaart staat, nl. op de bosbouw en de houtverwerkende industrie. De wereldmarktprijzen voor deze goederen zijn bepalend voor Finlands welvaart. En juist voor deze voor Finland zo belangrijke goederen is een prijsdaling aan de gang. In Februari 1952 besloot Engeland — en op Englands dominerende plaats in de Finse handelsbeweging hebben we gewezen — tot een prijsverlaging voor cellulose en andere houtwaren van 30 pCt. Dit voorbeeld zal, naar men in Finland vreest, gevolgd worden door de andere O.E.E.C.-landen in overeenstemming met de te Parijs gemaakte afspraken.

Daar staat echter tegenover, dat verschillende lasten geleidelijk van het Finse economisch leven zijn afgenomen. De oorlogsherstelbetalingen aan de Sowjet-Unie lopen in September 1952 af en het nog te betalen bedrag is slechts een fractie van wat reeds betaald is. Bovendien komt nu een deel van de nijverheid, speciaal van de hout- en metaalnijverheid, vrij om voor de export te gaan werken, terwijl de verhoudingen tot de Sowjet-Unie, gelet op de omstandigheden, vrij goed zijn. Ten slotte verwacht men in Finland zeer veel van de wederopleving van Duitsland. Een belangrijk voordeel is ook, dat de inschakeling van de uit de na de oorlog uit hun streek verdreven of vertrokken inwoners, in het bijzonder van Karelië, haar beslag heeft gekregen. Het helpen van deze mensen heeft in de afgelopen jaren zeer veel zorgen en grote kosten met zich gebracht.

¹s-Gravenhage.

F. BREEDVELT.

De nieuwe begroting van de Unie van Zuid-Afrika

Op 26 Maart jl. is door Minister Havenga de begroting ingediend, waarmede werd onthuld, welke maatregelen de Regering in het komende financiële jaar, dat op 1 April begint, zal nemen.

De voornaamste problemen waren:

1. op welke wijze zal de Regering de inflationaire tendenties beteugelen, zodat aan de stijging van de kosten van levensonderhoud een eind komt; hoe kan deson-

danks toch nog een groter gedeelte van de nationale inspanning op de defensie worden gericht zonder het ontwikkelingsprogramma van het land al te zeer te remmen;

2. welke invloed heeft de critieke situatie van het sterlinggebied op Zuid-Afrika en wat zal het effect zijn van de onlangs door Engeland getroffen maatregelen; hoe denkt de Unie haar belofte tot steun aan het sterlinggebied te realiseren.

Veel nieuwe geluiden zijn hierin niet te beluisteren, gerekend met wat andere landen, en vooral Engeland, te horen hebben gegeven. Zou ook de remedie niet veel verschillen, m.a.w. zou men thans ook in Zuid-Afrika gaan ondervinden wat „versobering” betekent?

We kunnen al direct vaststellen, dat de begroting is meegevallen. Hoewel in woorden consumptiebeperking en uiterste krachtsinspanning van het volk gevraagd worden, gingen de cijfers niet ver in deze richting mee. En dit is voor een deel wel te verklaren, gezien de relatief gunstige positie van de Unie en het feit, dat het dringend benodigde buitenlandse kapitaal niet door al te onpopulaire maatregelen mag worden afgeschrikt.

De goudreserves zijn in 1951 slechts met £ 2,4 mln gedaald tot £ 67,4 mln; de deviezenreserves met £ 35,6 mln tot £ 69,5 mln. Dit terwijl de invoer gedurende 1951 de recordhoogte van £ 470 mln bereikte, d.w.z. 53 pCt meer dan in het voorgaande jaar.

De Minister besloot zijn begrotingsrede dan ook met de volgende woorden: „Het zou teveel gevraagd zijn als ik verwachtte dat deze begroting iedereen bevredigde. Maar ik denk dat de meeste een diep gevoel van dankbaarheid hebben dat de offers die van ons gevraagd worden zo gering zijn”. Wat voor de oppositie aanleiding was om, in verband met de op handen zijnde verkiezingen, de Regering te verwijten, dat deze begroting gemaakt was met één oog op de stembus.

Bezien we nu de wijze, waarop Minister Havenga het eerstgenoemde vraagstuk, dat der inflatie, heeft aangepakt dan valt op, dat hij het niet heeft gezocht in een zo groot mogelijk overschot. Op basis van de bestaande belasting-schaal en gerekend met de belastingvermindering als gevolg van enkele belastinghervormingen ten gunste van de „private company” worden de ontvangsten in het komende jaar geraamd op £ 182.835.000. Daar staat tegenover een totaal aan uitgaven van £ 205.968.000; het verschil van £ 23.133.000 moet door verhoogde belastingen en het innen van achterstallige belastingen worden aangevuld.

De Minister had gedacht aan omzetbelasting in verband met de remmende werking op het verbruik der getroffen goederen. Dit soort belasting bestaat echter nog niet in Zuid-Afrika en instelling er van zou hoge administratieve kosten met zich brengen. Daarom heeft hij het uiteindelijk gevonden in verhoging van de inkomstenbelasting en accijnzen.

De normale inkomstenbelasting op alle industriële, commerciële en mijnmaatschappijen, behalve de goudmijnen, is verhoogd en zal £ 2 mln meer opbrengen. De meeste dezer maatschappijen hebben in het afgelopen jaar veel winst gemaakt, zodat deze belastingverhoging niet als een verrassing kwam. De goudmijnen worden niet extra belast omdat na de devaluatie van 1949 de vergrote winsten reeds door een belastingverhoging zijn getroffen.

En op het ogenblik is het voordeel van de devaluatie reeds voor het grootste gedeelte te niet gedaan door de sterke stijging der verwerkingskosten, in het afgelopen jaar met niet minder dan 9 pCt.

Minister Havenga vindt, dat de goudprijs moet worden verhoogd, mede gezien de premies, die gemaakt zijn bij de verkoop van goud op de vrije markt. Nadat de premieverkopen in September 1951 door het Internationale Monetair Fonds zijn toegestaan heeft dit de Unie reeds veel meer opgeleverd dan op de officiële markt het geval zou zijn geweest. Sinds 1949 werd reeds goud voor industrieel en artistiek gebruik verkocht; in totaal heeft de Unie door verkopen op de vrije markt tot eind 1951 £ 10.250.000 extra verdiend. Zuid-Afrika heeft de premieverkopen vrijwillig beperkt tot 400.000 ounces per maand; de verkopen van alle landen tezamen bedroegen in 1951 echter meer dan 9,5 mln ounces en worden voor 1952 geraamd op

13 mln ounces, dat is 1 mln ounces meer dan de jaarproductie van de Unie. Behalve door oprichting van nieuwe mijnen zal de goudmijnindustrie een verdere uitbreiding ondergaan doordat tevens de winning van uranium uit het gouderts ter hand wordt genomen. Met Engeland en de Verenigde Staten is een overeenkomst aangegaan omtrent afzet en prijs van de uranium en aantrekking van de reusachtige kapitalen, die hiervoor nodig zijn.

De zeer voorspoedige gang van zaken in het diamantbedrijf heeft geleid tot een extra normale belasting van 1 shilling per £ belastbaar inkomen. Er bestaat een enorme vraag naar diamant, zodanig dat de wereldvraag het aanbod overtreft.

De verhoging van de inkomstenbelasting voor natuurlijke personen is zeer gematigd; zij levert slechts £ 450.000 meer op en doet de toch al zeer lage belasting slechts weinig stijgen. Vergeleken met Engeland is de inkomstenbelasting voor ongehuwden twee maal zo laag en voor gehuwden nog een aantal malen minder.

Een grote stijging in uitgaven vertoont de post defensie, nl. van £ 19 mln tot £ 25,5 mln. Hoewel ook de militaire lasten relatief gunstig afsteken vergeleken met wat enkele andere landen op de schouders hebben genomen, is er de laatste jaren reeds veel gedaan, zowel voor de verdediging van eigen land als voor de bijdrage tot het weerbaar maken van het Westen.

Per saldo levert de begroting toch een klein overschot van £ 1,4 mln op omdat de Minister uiteindelijk nog voor £ 12 mln aan achterstallige belastingen zou gaan incasseren! De deflatoire invloed van dit surplus is uiteraard gering.

Krachten, die de inflatie bestrijden, worden voornamelijk opgeroepen door de nieuwe rentepolitiek van de Regering. Zuid-Afrika heeft namelijk te kampen met een groot gebrek aan kapitaal en arbeid. Zou nu naast verhoogde defensie-inspanning en uitbouw van het productie-apparaat de consumptie der bevolking in hetzelfde tempo door blijven gaan, dan zouden, zelfs al waren de nodige kapitalen beschikbaar, de prijzen blijven stijgen. De nationale uitgaven moeten daarom in enkele sectoren worden verminderd en het vrijkomende kapitaal voor de meest productieve doeleinden worden aangewend.

Om deze redenen was de verhoging van de rentevoet noodzakelijk en daarom besloot de Reserve Bank het disconto te verhogen van 3½ pCt tot 4 pCt, en de particuliere banken te vragen om mee te werken aan de politiek van credietbeperking. Een toeneming in 1951 van disconto's en voorschotten van £ 138 mln tot £ 205 mln was te veel en daarom mag crediet in het komende jaar niet al te gemakkelijk worden verstrekt. Tegelijkertijd werd ook de rente op publieke leningen verhoogd zowel als de rentevergoeding op spaarcertificaten en inleggingen bij de Post Spaar Bank.

Op deze wijze hoopt de Regering te bereiken, dat de consumenten meer zullen sparen, zodat de Unie de beschikking over meer kapitaal krijgt, dat zonder gevaar voor inflatie kan worden besteed. De kapitaalbehoefte voor de komende 4 jaar wordt op niet minder dan £ 700 mln geschat, waarvan een groot gedeelte uit het buitenland moet worden aangetrokken. De kapitaalimport in 1951 bedroeg £ 72 mln, waarvan £ 67 mln particulier kapitaal. Veel kapitaal wordt door de Regering aangetrokken om de voor de Unie vitale projecten te financieren, nl. transport en energie. De kapitaalrekening voor het financiële jaar 1952/53 bedraagt niet minder dan £ 75.136.000, waarvan £ 47,2 mln moet worden geleend. £ 5 mln zal op de lening van de Internationale Bank worden getrokken, £ 30 mln zal in het binnenland worden opgenomen, zodat het saldo van £ 12 mln uit andere bronnen zal moeten komen en wel voornamelijk uit het buitenland.

Hiermede komen we op het tweede probleem, waarover de Minister in zijn begrotingsrede heeft gehandeld: de verhouding tot het buitenland en tot het sterlinggebied in het bijzonder.

De anti-inflatiemaatregelen, die in de Unie zijn getroffen, zouden tevens hun bijdrage kunnen leveren tot het herstel van de positie van het sterlinggebied, vooral omdat Minister Havenga hoopvolle tekenen zag, dat de inflatiegolf in Engeland het hoogste punt had bereikt. Een klein land zou immers een deflatiepolitiek niet met succes kunnen voeren als de leidende landen hier niet in voor gingen.

Zuid-Afrika wil Engeland zoveel mogelijk steun verschaffen bij de poging om het sterlinggebied weer aan een overschot met de rest van de wereld te helpen. Dit kan plaatsvinden door de invoer uit Engeland te vergroten, waarmee Engeland £ 50 mln goud hoopt te verdienen, en door de invoer uit de landen van de Europese Betalings Unie zoveel mogelijk te verminderen. Een tekort met het laatste gebied vergroot nl. het tekort van het sterlinggebied en moet voor een groot gedeelte in goud worden aangezuiverd.

Als Engeland van deze toestand misbruik maakt door te hoge prijzen te berekenen dan zal Zuid-Afrika niet aarzelen de goederen uit andere gebieden in te voeren. Om direct te helpen is de Reserve Bank gemachtigd om onmiddellijk voor £ 10 mln aan goud aan de Bank van Engeland te verkopen. Een andere mogelijkheid, die Zuid-Afrika aan wil grijpen om de reserves van het sterlinggebied te sparen, is om het benodigde buitenlandse kapitaal zoveel als mogelijk is uit landen buiten het sterlinggebied aan te trekken.

En hoewel de Minister van Financiën de invoer voor het jaar 1952 moest beperken tot £ 400 mln — waarmee vooral consumentengoederen worden getroffen — en wat noch voor het binnenland, noch voor het buitenland prettig is, was toch het onthaal van de begroting, zowel in binnen- als buitenland, niet ongunstig. Zuid-Afrika ziet zich voor een grote opgave gesteld en denkt die met inspanning van alle krachten ook te kunnen uitvoeren.

Prétoria.

Drs C. VERBURGH.

LONDON LETTER

If last year the Tories were intoxicated at the prospects of a general election, they were sobered by the result of the narrow majority. By now they are having a complete hangover. The promises made in the heat of battle now appear to be sheer foolishness; and the opposition is losing no time or opportunity to call these promises to mind. The prophesies of difficulties ahead made by the more far-seeing members of the Tory Party are now being translated into action. And a very painful process that is. The expressions „mobility of labour” and „economic adjustments” might sound fine in a well-lit hall before an audience composed of supporters. They are quite different when the unemployed figures rise 290,000 last October to 433,000 now, and constituents are asking what is to be done.

The deterioration in the employment position, which was incidentally showing signs of worsening before the election started, is really much worse than the figures given above suggest. A great deal of short time is being worked, especially in the textile and motor industries. Quantitative measurement of the importance of this short time is almost impossible to obtain; but it is certainly there. The workers are standing united against this threat of unemployment and are ready to accept, grudgingly maybe, a lower standard of life rather than see their mates, or themselves, out of a job. The attitude is important for it indicates that *laissez faire* has not taken hold of the masses. Not that

anyone would expect *laissez faire* to flourish in a welfare state.

On the other side, the employers are acquiescing in this attitude, for they are hoping that the factors which are causing unemployment will soon pass, and that the workers can be fully employed again. Time and again, the question was raised in the recent textile debate whether the Government wanted to disperse the skilled labour force of this important export trade. One member, straying from path of debate, raised the self-same question regarding the pottery trade. The experience during the war is, of course, still vivid. Indeed, much of Lancashire's labour troubles in the post-war period was due to labour going to modern factories and declining to go back to the „dark Satanic mills”. Thus, the interests of the employers and the reluctance of the employees to change conspire to work short time.

The real truth is that the textile industry — and many others besides — must lose some workers if the defence programme is to be carried out. Part of the programme, such as the switching of labour from making civilian clothes to Service uniforms will make little difference to the employers and workers, so far as their work is concerned. The same comment applies to the motor industry. Nevertheless some workers must be released.

A great deal of the pressure being put on Members of Parliament is to avoid this transfer. Demands are being made for a suspension of the purchase tax on textiles; motor dealers want more cars to be sold on the home market. The suggestions to raise home sales were legion and unavailing.

The refusal of the Tory leaders to go back on their programme has led to a large swing to the left. It would have been amazing if that had not been so. There are two dangers here. The first is that the Government will be pressed sufficiently hard by the opposition and by its own supporters to go back on the plan laid down to the detriment of the rearmament scheme and the flexibility of the economy. The second is that short time working will increase the cost of production per unit by spreading overheads over fewer units. That will accentuate the difficulties of the export trade and harm the home trade, too. If workers and employers persist in working short time, the eventual adjustment must be more painful and extreme than it would otherwise be.

The Government has other headaches besides unemployment, the textile industry and the loss of overseas markets. A fierce fight is developing over the question of subsidised television. The number of licences, about 1,300,000, is not large enough to provide sufficient revenue for the B.B.C. But the bone of contention is not a question of finance. It is a matter whether a Tory government, the so-called friend of the capitalists, will yield to the pressure of big business to allow broadcast advertising. The newspapers whose revenue comes so largely from advertisers are supporting the claim, though the papers might find their advertising revenue drop under the new competition. This issue looks as if it will assume much larger proportions than is warranted, because of the importation of political issues.

The allegation that the Tory government is the friend of the capitalists sounds a trifle ironic. As I stated in my previous London Letter, the Chancellor has raided company profits to the tune of £ 100 millions, and this will help finance the reliefs granted to individuals. Naturally, company directors are bombarding Members of Parliament with questions; complaints are being lodged against the operation of the excess profits levy in individual cases. And there is undoubtedly hardship and injustice. The choice of 1947, 1948 and 1949 as standard years hits some companies hard. With certain modifications, the average

profits for these years are taken as a standard and any „excess” is subject to the levy. For companies recovering from enemy occupation, notably in Malaya; for companies closed down during the war; for companies limited by the shortage of raw materials; for companies changing over from Service orders to civilian work, the levy can be oppressive. The Chancellor has promised further reliefs in cases of blatant injustice. Yet the levy is to remain. Industry, already heavily taxed, is to give up another £ 100 millions and the re-equipment of factories is to be delayed in order to export more machinery abroad. Thus, financially and materially, companies are being further handicapped in a race which is becoming increasingly competitive.

The Chancellor gambled that the workers would be pleased with his Budget. But they have accepted their reliefs and the heavier company taxation as being no less than natural justice. To be fair, the reliefs on taxation will not be felt, for administrative reasons, until later in the year; meanwhile, the cost of food has risen immediately. The general feeling is that any greater production will come more from the fear of unemployment than from gratitude for favours received. If this be so, the imposition of heavier burdens on industry for an inadequate response seems futile. The Chancellor is, however, committed to Excess Profits Levy and it would be a very dangerous move to abolish the levy now. If the workers are suspicious over attempts to foist sponsored television on the public, what would their reaction be to any trial of relieving the boss, even if it be from a tax which is unjust, ineffective and which might, in the end, lead to more unemployment?

Turning from domestic issues to overseas trade, the drain on the gold and dollar reserves has lessened. But that is damning the result with faint praise. Despite the receipt of about £ 75 millions from non-recurring items, gold from South Africa and the sale of sterling commodities to the U.S., the loss of gold was £ 635 millions in the first quarter of the year. At the end of the quarter, the reserves were £ 1;700 millions. This is the lowest figure since 1949 when the reserves at the end of the second quarter were £ 1,651 millions, of the third quarter £ 1,425 millions, and of the fourth quarter £ 1,688 millions. In point of fact, the real reserve figure should be lower by £ 75 millions, the amount received from non-recurring items. Stocks have been run down and the loan incurred and our position in real terms is that much worse. Moreover, the rate of drain, even in the first quarter of this year is roughly double that of the end of 1949, owing to the termination of Marshall Aid. After adding the non-recurring items back to the deficit, its total was £ 710 millions. The reserves were, therefore, equal to about seven months' deficit. This is an improvement on the December quarter, when the reserves looked as if they would be completely exhausted by August. But whether exhaustion takes place in August or October does not matter very much. And the Chancellor's warning that the position „remains serious” is wholly justified, especially as the decision to denationalise road transport and steel is being met by threats of industrial strikes.

The country is not out of the storm yet by any manner of means. And you'll remember Carlsen and his Flying Enterprise. Analogies are never perfect; but this one has more points of similarity than I, for one, like.

London, April 10, 1952.

HENRY HAKE.

AANTEKENING

De achtergrond van de Franse crisis

De Regering-Pinay heeft het hoofd te bieden aan een zee van economische moeilijkheden. De Franse deviezen-reserves bevinden zich, ondanks de nieuwe lening van de

E.B.U. ten bedrage van \$ 100 mln, de recente invoerbeperkingen en uitvoersubsidies, op een gevaarlijk laag niveau. De Schatkist staat voor een begrotingstekort van fr. 750 mrd, tenzij de belastingen spoedig kunnen worden verhoogd; in feite moet de Regering, teneinde aan haar lopende verplichtingen te kunnen voldoen, haar toevlucht nemen tot nieuwe leningen. En het gevecht voor het herstel van vertrouwen in de nationale valuta en voor de handhaving van de koers van de franc is nog altijd in volle gang.

Onder deze omstandigheden komt, zegt „The Banker” van deze maand, de economische taak der Regering op korte termijn neer op het stoppen van lekken in een doorzeefd schip. Haar uiteindelijke taak moet evenwel een volledige bergingsactie zijn. Voor een dergelijke actie worden gewoonlijk twee wegen aangegeven. In de eerste plaats is er een groep, die — overigens terecht — beweert, dat de telkens weer terugkerende crises in Frankrijk een gevolg zijn van de onwil der opeenvolgende Regeringen om de grootte van de jas der Franse natie in overeenstemming te brengen met de beschikbare hoeveelheid textiel; deze groep toont echter niet steeds duidelijk aan in welke sectoren der economische activiteit de uitgaven te groot zijn geweest. Voorts zijn er lieden, die beweren, dat alle moeilijkheden zijn gelegen in het feit, dat de belastingen niet hoog genoeg zijn; hiermede bedoelen zij dan niet de nominale belastingen, maar de belastingen, die de Fransen — na ontduiking — werkelijk betalen.

Het is alleszins de moeite waard om deze twee meningen aan een gedetailleerd onderzoek te onderwerpen. Het materiaal daarvoor is beschikbaar in de vorm van een publicatie van het Franse Ministerie van Financiën, waarin de financiële situatie in Frankrijk in het verleden is uitgedrukt in de koopkracht van de franc van 1951. De vergelijkingen, die daardoor worden mogelijk gemaakt, leveren verrassende en interessante resultaten op. Zo is het o.a. mogelijk de buitenlandse critiek op de „buitensporigheid” der Franse Regering in het juiste perspectief te zien. De bovengenoemde publicatie toont aan, dat, hoewel de totale overheidsuitgaven in 1950 en 1951 resp. 18 en 19 pCt boven die van 1938 lagen, de zuiver lopende uitgaven resp. 9 en 8 pCt daar beneden waren gelegen. De oorzaak van de herhaaldelijk voorkomende budgettekorten moet worden gezocht bij de hoge investeringen, die in 1938 slechts 5 pCt, maar in 1949, 1950 en 1951 resp. 40, 35 en 30 pCt van de totale overheidsuitgaven opeisten. Deze grote financiële inspanning in het kader van het herstel en de wederuitrusting zou niet mogelijk zijn geweest, indien het aandeel der militaire uitgaven in de totale overheidsuitgaven niet was gedaald van 36 pCt in 1938 en 1945 tot 27 à 29 pCt gedurende de eerste zes jaren na de oorlog. Eerst in 1951 steeg dit percentage weer en wel tot 38. Geheel in overeenstemming met het voorgaande daalde het aandeel der defensie-uitgaven in het nationaal inkomen van 8 pCt in 1938 tot 5 à 6 pCt in de jaren 1946—1950; in 1951 beliep het echter bijna 9 pCt.

De conclusies, die uit deze vergelijkingen kunnen worden getrokken, stemmen overeen met de argumenten van hen, die hebben beweerd, dat van de belastingbetaler niet kan worden gevergd, dat hij tezelfdertijd en de normale uitgaven, en het herstel en de wederuitrusting en de herbewapening financiert. Vóórdat het herbewapeningsprogramma een aanvang nam en gedurende de tijd, dat de Marshall-gelden binnenvloeden, was de druk van het investeringsprogramma al zwaar; nu is hij ondraaglijk geworden. De laatste zes jaren bedroegen de bruto-investeringen gemiddeld 19 pCt van het nationaal inkomen, terwijl zij tussen de beide wereldoorlogen en vóór 1914 nooit de 13 pCt te boven waren gegaan.

De verlamming van de particuliere kapitaalmarkt heeft de financiële last van dit investeringsprogramma op de Overheid gelegd. De bijzondere methoden, die werden

toegepast om de gelden voor deze investeringen bijeen te krijgen brachten geen compenserende vermindering van de koopkracht met zich. Zij waren dan ook slechts gerechtvaardigd zolang er een tegenpost in de vorm van besparing tegenover stond, d.w.z. zolang de totale investeringen dat deel van het lopende inkomen, dat niet voor consumptie werd aangewend, niet overtroffen. Aangezien de verantwoordelijkheid voor de financiering van een groot deel der investeringsprogramma's bij de Regering berustte, ontdekten de ministers allerlei „essentiële herstelprojecten”, die om financiering vroegen. Dit had tot gevolg, dat het investeringsniveau het niveau der vrijwillige besparingen overtrof. De opeenvolgende Regeringen hebben wanhopig getracht deze kloof te overbruggen, o.a. door meer en meer belastingen te heffen.

De druk op de belastingbetalers is zwaarder gemaakt door de ongelijke mate, waarin zij door de belastingen worden getroffen. De Ministers van Financiën zagen zich geplaatst tegenover een instinctieve oppositie tegen inkomstenbelasting, die een officieel onderzoek naar de persoonlijke zaken der burgers met zich brengt en tegenover een sterke ontduiking dezer belasting. Zij namen hun toevlucht tot uitbreiding en verzwaring der indirecte belastingen, hetgeen onvermijdelijk een onevenredig grote last legde op de schouders der vaste inkomsttrekkers. In onderstaande tabel zijn de procentuele aandelen der grootste drie belastinggroepen in de totale budgetinkomsten weergegeven. De grootste bron van inkomsten is tegenwoordig de omzetbelasting; in 1938 bedroeg de bijdrage dezer belasting tot de totale inkomsten 16 pCt en in 1950 niet minder dan 38 pCt.

Aandeel der directe en indirecte belastingen in de totale ontvangsten.
(in pCt)

Belastingen op:	1938	1945	1950
Inkomen	24,6	25,5	22,9
Vermogen	15,1	9,9	5,7
Verbruik	48,4	38,7	61,4 ¹⁾
Overige	11,9	15,9	10,0

¹⁾ Incl. 5 pCt loonbelasting, afgewenteld van werknemers op werkgevers en daardoor gelijk wordend aan verbruiksbelasting.

In de Franse statistieken der inkomstenbelasting komt de ongunstiger wordende positie der salaris- en loontrekkers t.o.v. de andere maatschappelijke groepen sterk naar voren. Landbouwers, de vrije beroepen en kleine zakenlieden ontduiken de inkomstenbelasting met betreuzwaardig succes. Het aandeel der loontrekkers in de totale opbrengst der directe belastingen steeg van 20 pCt in 1938 tot 47 pCt in 1946; sedertdien is 5 pCt der loonbelasting afgewenteld op de ondernemers, maar de arbeiders droegen in 1950 toch nog altijd 36 pCt van de directe belastingen. Van het totale bedrag aan inkomstenbelasting in 1950 ad fr. 1.563 mrd kwam meer dan fr. 1.000 mrd van de groep lonen, pensioenen enz., fr. 321 mrd van de groep industriële en commerciële winsten, fr. 58 mrd van de groep vrije beroepen en fr. 20 mrd van de landbouwers. Deze cijfers houden op generlei wijze verband met het aandeel der loontrekkers en boeren in het nationaal inkomen.

Een geestig man heeft de Franse belastingpolitiek gekarakteriseerd als een „fiscal abuse tempered by fraud”; ontduiking komt veelvuldig voor, zowel bij de directe als bij de indirecte belastingen. Men mag evenwel niet concluderen, zoals enkele waarnemers hebben gedaan, dat het Franse volk als geheel onderbelast is, zegt „The Banker”. In de cijfers, die deze waarnemers doorgaans aanhalen, is de grote en groeiende druk der zogenaamde para-fiscale belastingen — dit zijn de bijdragen voor sociale zekerheid en de voor bepaalde doeleinden geheven belastingen — niet begrepen. De uitgaven voor sociale zekerheid — die

momenteel hoger zijn dan de ontvangsten uit dezen hoofde — beliepen in 1950 ruim fr. 1.300 mrd, tegen fr. 11 mrd in 1938 en de zuivere para-fiscale belastingheffingen belopen bijna fr. 100 mrd per jaar. Onderstaande tabel, waarin de belastingdruk in Frankrijk is vergeleken met die in Engeland en de Verenigde Staten, toont duidelijk aan, dat het aandeel der belastingen in het Franse nationale inkomen veel groter is dan doorgaans wordt verondersteld. Voorts blijkt, hoe snel de belastingen sedert het einde van de oorlog zijn toegenomen.

Belastingdruk in Frankrijk, Engeland en de Verenigde Staten ¹⁾.

(In pCt van het netto-nationaal inkomen)

	Frankrijk	Engeland	Ver. Staten
1946	23,5	43,2	27,9
1950	38,6	41,6	28,4
1951	38,2	39,7	27,8

(In pCt van het bruto-nationaal product)

	Frankrijk	Engeland	Ver. Staten
1946	20,2	35,2	23,8
1950	29,8	33,3	24,0
1951	29,6	32,0	23,5

¹⁾ Incl. para-fiscale belastingen.

Vele vooraanstaande personen in Frankrijk herinneren er aan, dat de Revolutie is geboren uit fiscaal onrecht. Zij, die de onrechtvaardige verdeling der belastingdruk van nabij kennen, vinden de oppositie van het Parlement tegen de willekeurige fiscale maatregelen minder overgeefflijk dan sommige commentatoren haar hebben gedoodverfd. De waarheid is, dat het Franse belastingstelsel niet opgewassen is gebleken tegen de spanning van twee oorlogen, zeven jaren instabiliteit in de Regering en financieel wanbeheer. De herziening van het belastingstelsel is even onvermijdelijk als die van de Constitutie, zegt genoemd blad. Hoewel een dergelijke herziening een zwaardere last zou leggen op de schouders van hen, die nu de directe belastingen ontduiken, betekent dit niet, dat de belastingen in hun geheel zullen worden verhoogd. De enige weg naar herstel van budgetair en economisch evenwicht leidt via beperking der overheidsuitgaven. Aangezien de lopende overheidsuitgaven voor burgerlijke en militaire doeleinden tegenwoordig, reëel gemeten, 8 pCt beneden vooroorlogs niveau liggen, is het duidelijk, dat de bezuinigingsbijl op het investeringsprogramma zal moeten vallen.

GELD- EN KAPITAALMARKT

De geldmarkt.

De geldmarkt blijft zich kenmerken door grote voorzichtigheid van de zijde der geldgevers. Deze zijn nl. de laatste tijd op hun qui-vive voor plotselinge grote onttrekkingen en daar er in het 2e en 3e kwartaal van dit jaar relatief weinig schatkistpapier vervalt, gaan zij er slechts schoorvoetend toe over, hun middelen voor één of meerdere jaren in schatkistpapier vast te leggen.

De verwachte onttrekkingen, die het gevolg zullen zijn van een nadelig verschil tussen export en import, laten echter nog steeds op zich wachten. Het Nederlandse bedrijfsleven teert nu reeds maandenlang op voorraden in, terwijl anderzijds de export tot dusverre nog geen weerslag ondervond van de invoerbepalingen, die verschillende landen de laatste tijd troffen.

Weliswaar onderging het deviezenbezit van De Nederlandsche Bank tussen 7 en 15 April een daling; maar deze is toe te schrijven aan een aflossing door de Regering van een crediet van de Export-Import-Bank, en heeft

dus geen invloed gehad op de liquiditeitspositie der banken.

De bovengenoemde voorzichtige houding weerspiegelde zich in de geldmarktsituatie, welke gekenmerkt bleef door een onbevredigde vraag naar kortlopend papier. Mei-papier noteerde 1—1 1/8 pCt, Juni 1 1/4, Juli 1 3/8—7/10 en Augustus 1 7/10—1/2 pCt, langer t/m een jaar lopende termijnen 1 1/2 pCt. De callgeldnotering bleef op 1 pCt gehandhaafd.

De kapitaalmarkt.

Oefende de afgelopen jaren voornamelijk een klein aantal grote aandelenemissies een ongunstige invloed uit op het koersniveau op de aandelenmarkt, de laatste tijd wordt een koersdrukkende factor gevormd door de vele stock-dividenden, welke in dit opzicht hetzelfde effect hebben als een groot aantal kleine emissies. Het uitkeren van dergelijke stock-dividenden gaat weliswaar vaak gepaard met een (nominale) dividendverhoging, en de toepassing van de Wet Herkapitalisatie brengt in vele gevallen een relatief gunstige fiscale behandeling mede, doch hier-tegenover doet reeds bekend worden van het voornemen dividend in aandelen uit te keren, de koersen meestal zodanig teruglopen, dat voor de aandeelhouders niet van enig voordeel doch van groot nadeel sprake is.

Hoewel het rendement op een groot aantal ter beurze genoteerde overheidsobligaties reeds geruime tijd 4 1/8 pCt bedraagt, dus blijft beneden het door het rentegamma toegestane maximum van 4 1/4 pCt, heeft het alle schijn, dat emittenten toch geen onbegrensd vertrouwen stellen in de stabiliteit van het huidige koersniveau op de obligatiemarkt. Slechts nu en dan wordt een overheidsmissie aangeboden, zoals thans bijv. f 2 1/2 mln 4 1/4 pCt obligaties Zuid-Holland, terwijl toch wel mag worden aangenomen, dat de kapitaalbehoefte voor consolidatie- en investeringsdoeleinden zeer aanzienlijk is. Deze voorzichtigheid zal vermoedelijk vnl. gebaseerd zijn op inzichten omtrent de bij institutionele beleggers aanwezige middelen. Uit het jaarverslag van de Nationale Levensverzekering-Bank bijv. blijkt, dat dergelijke beleggers, ondanks de voortdurende stroom van binnenkomende gelden, soms inderdaad volbelegd zijn.

Dat de particuliere beleggers momenteel wel bereid en in staat zijn, geld te verschaffen, indien de voorwaarden hun voldoende attractief voorkomen, werd de afgelopen week geïllustreerd zowel door de grote belangstelling voor de rentespaarbrieven — waarop tot dusverre voor f 24 mln werd ingeschreven — als door het grote succes van de premielening Rotterdam, waarop voor een veelvoud van het emissiebedrag ad f 10 mln werd ingetekend.

Aand. indexcijfers.	10 April 1952	18 April 1952
Algemeen	133,4	132,3
Industrie	187,6	186,3
Scheepvaart	161,4	160,0
Banken	117,2	115,9
Indon. aand.	42,7	42,4
Aandelen.		
A.K.U.	142%	142 1/2
Philips	147 1/2	147 1/2
Unilever	177	177%
H.A.L.	154 1/2	152 1/2
Amsterd. Rubber	85 1/4	85
H.V.A.	95%	94
Kon. Petroleum	288 1/2	284%
Staatsfondsen.		
2 1/2 pCt N.W.S.	71%	72
3-3 1/2 pCt 1947	86 15/16	87 1/4
3 pCt Invest. cert.	90%	90%
3 1/2 pCt 1951	95%	95 1/2
3 pCt Dollarlening	93 11/16	93
Diverse obligaties.		
3 1/2 pCt Gem. R'dam 1937 VI ...	93 1/2	93%
3 1/2 pCt Bataafsche Petr.	95%	95%
3 1/2 pCt Philips 1948	93%	93%
3 1/4 pCt Westl. Hyp. Bank	86%	87%

J. C. BREZET.

De Belgische geld- en kapitaalmarkt in Maart 1952

De algemene toestand van de geldmarkt.

In de loop van de maand Maart was de Belgische geldmarkt betrekkelijk ruim en woog het volume van de callgelden vrij goed op tegenover het volume van het aangeboden papier. De kwartaalvervaldag bracht evenwel enige spanning, die in zekere mate werd verhoogd door het streven naar een hoge liquiditeit bij enkele banken die einde Maart hun jaarrekeningen afsloten. Deze hogere behoeften aan liquiditeiten brachten einde van de maand Maart een sterke toeneming van het beroep op herdisconto bij de Nationale Bank.

De betrekkelijk ruime geldmarkt in de loop van de maand Maart lijkt niet alleen toe te schrijven aan het op peil blijven van de bankdeposito's, doch is eveneens te wijten aan een zekere vermindering van het volume aangeboden papier.

Nadat de deposito's einde Januari licht waren teruggelopen in vergelijking met December vorig jaar, wijzen gedeeltelijke inlichtingen er op, dat Februari een verdere kleine daling van de bankdeposito's bracht. In Maart daarentegen stegen de deposito's opnieuw, alhoewel in deze hausse waarschijnlijk wel een zekere „window dressing” begrepen zit. Alles samen genomen handhaven de deposito's zich vrij stabiel rond het betrekkelijk hoge peil, dat zij in October vorig jaar bereikten. Dat de bankdeposito's niet veel hoger meer gestegen zijn, niettegenstaande de verdere kredietverlening aan de E.B.U., lijkt vooral te mogen toegeschreven worden aan de blokkeringsmaatregelen door de Overheid getroffen en aan de verzwakking van het zakenleven in sommige sectoren. Zoals bekend, werden de afhoudingen op het provenu van de export naar de E.B.U.-landen van 23 Maart af verhoogd van 5, 7 1/2 of 10 pCt tot 5, 7 1/2, 10, 15, 20 of 25 pCt, naar gelang de aard van de producten. De duur van de blokkering werd op 6 maand behouden.

De crisis in de textiel- en andere nijverheidstakken bracht anderdeels een vertraging in de aangroei van de beschikbaarheid van talrijke ondernemingen. In het Belgisch systeem van overwegende betaling met chartaal geld, geeft de kredietverlening aan deze nijverheden voor de productie op voorraad of het aanhouden van stocks daarenboven aanleiding tot, een afnemend van de bankdeposito's.

Deze vermindering van de bedrijvigheid in verschillende industriesectoren had anderdeels voor gevolg, dat het volume van het aangeboden handelspapier — de bankaccepten ingebrepen — niet verder steeg, doch eerder terugliep. Zulks droeg er toe bij op de geldmarkt gemakkelijker een evenwicht tussen vraag en aanbod tot stand te brengen.

Deze relatieve breedheid van de markt slaat evenwel alleen op papier, dat bij de Nationale Bank kan worden verdisconteerd, en inzonderheid op de bankaccepten door onze Centrale Bank gevisieerd. Voor niet gevisieerde bankaccepten en over het algemeen voor papier op langer dan 120 dagen is er weinig belangstelling. De discontovoeten voor dit soort papier liggen dan ook zeer hoog, en bereiken niet zelden 6 tot 8 pCt en soms meer. In deze omstandigheden ziet men moeilijk in hoe de exporteurs het voor 6 maanden geblokkeerd gedeelte van hun uitvoer naar de E.B.U.-landen op de geldmarkt zullen kunnen mobiliseren, zonder mobilisatiemogelijkheid bij de Nationale Bank.

Naar verluid is voorlopig bepaald, dat slechts 10 pCt van de renteloze schatkistcertificaten, door de banken met deze geblokkeerde bedragen onderschreven, automatisch kunnen worden gemobiliseerd bij de emissiebank. Wel is voorzien, dat in geval van noodzaak tot een beloop van 50 pCt dezer certificaten bij de Nationale Bank voorschot-

ten zullen kunnen worden opgenomen. De rentevoet dezer voorschotten belooft 5,5 pCt.

Kredietverlening van de banken aan de private economie.
(in miljoenen franken)

	Herdisconto van de banken bij de Nationale Bank en de parastatale instellingen	Portefeuille handelspapier van de Nationale Bank	Totale kredietverlening der private banken (accepten inbegrepen)
1945 December	4.168	5.171	23.117
1949 December	3.339	4.006	24.506
1950 Juni	3.696	4.082	26.582
December	8.543	10.110	27.739
1951 Maart	8.781	10.567	29.592
Juni	7.707	7.778	29.921
Augustus	6.749	7.778	29.507
September	5.368	6.131	30.337
October	5.767	6.793	31.225
November	6.050	7.199	32.614
December	7.526	6.703	33.364
1952 Januari	7.435	7.581	33.550
Maart	—	5.795	—

Uit de weekstaat van de Nationale Bank, opgemaakt op de datum van 3 April, blijkt, dat het bankwezen tijdens de laatste dagen van de maand Maart voor ca 2 mrd fr. bijkomend beroep op herdisconto heeft gedaan. Uit de cijfers van de totale kredietverlening blijkt, dat deze tijdens het afgelopen jaar ononderbroken gestegen is; in Januari van dit jaar vertraagde deze toeneming op aanzienlijke wijze.

De toestand van de banken.

Terwijl de bankdeposito's onafgebroken stegen van Juli tot einde 1951, kende de maand Januari een terugloop van ca 1,2 mrd fr. De termijndeposito's zijn daarentegen licht gestegen van December 1950 tot Januari hieropvolgend. Zoals vroeger reeds opgemerkt, blijft de kredietopneming bij de banken op een zeer hoog peil, doch men heeft eerder de indruk dat de kredietaanvragen niet verder in omvang toenemen en zelfs ietwat minder dringend lijken.

De hoger gesignaleerde vrij grote ruimte op de geldmarkt neemt niet weg dat de eerstkomende maanden speciale problemen voor de banken zullen stellen. Er moet inderdaad rekening worden gehouden met een mogelijk verdere terugloop der bankdeposito's, niet alleen omwille van de verhoogde afhoudingen op de export naar de E.B.U.-landen, doch mede ingevolge de terugloop van het zakenleven en de waarschijnlijke afneming van onze boni op de E.B.U. Mogen wij terloops ook onderlijnen, dat de toenemende staatsuitgaven, die steeds een groter deel van het nationaal inkomen in beslag nemen, eveneens een nadelige invloed uitoefenen op het niveau der bankdeposito's. De Staat immers doet het grootste deel van zijn uitgaven langs

Toestand van de Belgische banken.

(in miljoenen franken)

	Einde 1950	Aug. 1951	Oct. 1951	Dec. 1951	Jan. 1952
Actief.					
Kas, Nationale Bank, P.C.	2.853	2.098	2.275	3.448	2.453
Daggeld, banken, holdings	6.525	6.716	6.850	6.860	6.511
Kredieten aan private econ.	27.739	29.507	31.225	33.364	33.550
Handelsswissels	6.845	8.238	10.030	9.498	9.370
Prolongaties en voorschotten tegen effecten	764	735	675	773	794
Diverse debiteuren	13.996	14.170	13.964	14.958	14.587
Accepten	6.134	6.364	6.556	8.135	8.799
Kredieten aan de Overheid	34.856	36.475	39.431	38.951	40.314
Speciaal papier	28.340	29.680	32.318	31.957	33.148
Genoteerde Staatsfondsen	6.516	6.795	7.113	6.994	7.166
Vastgelegde middelen	1.215	1.243	1.253	1.266	1.254
Totaal actief	78.085	80.806	87.137	90.363	91.053
Portef. van de N.B. en de parast. instell. aan papier door banken geherdisconteerd	8.543	6.749	5.767	7.526	7.435
Passief.					
Deposito's en crediteuren	53.571	54.439	58.330	58.804	57.653
Zicht	47.693	48.917	52.189	53.143	51.922
Op meer dan 30 dagen	5.878	5.522	6.141	5.661	5.731
Obligaties en kasbons	272	410	487	557	594
Eigen middelen	5.064	5.496	5.521	5.629	5.413

de postcheque of rechtstreeks in biljetten, waardoor er steeds een grote kans bestaat, dat deze sectoren van de geldcirculatie het meest zullen worden beïnvloed. Klaarblijkelijk zullen wij in België nooit een werkelijk ruime geldmarkt bekomen, indien ook de Staat het goede voorbeeld niet geeft van een meer uitgebreid gebruik van het bankgeld, door zelf een rekening te voeren bij het merendeel der banken. Zoals bekend, werd dit in de Verenigde Staten in het begin van de tweede wereldoorlog doorgevoerd om de financiering van de oorlog te vergemakkelijken.

De goud- en deviezenmarkt.

In de loop van de maand Maart zijn de noteringen van het goud op de vrije markt licht gedaald.

Op de markt van de biljetten maakten de Franse frank en het Engels pond tijdens het begin van het eerste kwartaal van het lopend jaar een sterke inzinking door, gevolgd door een nieuw herstel in de loop van de maand Maart.

De Zwitserse frank en de dollar bleven vast, evenals de Duitse Mark. De Nederlandse florijn blijft rond fr. 13,20, hetzij iets boven zijn officiële pariteit van fr. 13,16.

Noteringen op de vrije goud- en deviezenmarkt.

	Oct. 1951	Dec. 1951	Maart 1952
Niet officiële markt.			
Goud per gram	74,375	72,50	70,75
Gouden pond	675,125	657,50	646,25
Officiële biljettenmarkt.			
Papieren pond	126,50	130,50	130,50
Franse frank (100)	12,90	12,82	12,675
Zwitserse frank	12,55	12,45	12,675
Papieren dollar	55,125	54,25	55,05
Gulden	12,90	13,20	13,20
Duitse mark	10,45	10,80	11,475

De obligatiemarkt.

In de loop van de maand Maart is het herstel van de koersen op de Brusselse obligatiemarkt nog wat verder doorgelopen. Zeer karakteristiek was de differentiatie van de beweging tussen korte en langlopende fondsen. Naast de Geünificeerde Schuld en de Bevrijdingslening, waren het vooral de Schatkistcertificaten 1943 en 1949 die voordeel haalden uit de koersbeweging, terwijl de Schatkistcertificaten 1942 2e reeks, 1944 1e en 2e reeks en 1947 zelfs een klein koersverlies ondergingen.

Bij de fondsen van steden en gemeenten evenals bij de private obligatieleningen was de tendentie eveneens vast.

Deze vastere tendentie op de obligatiemarkt is blijkbaar toe te schrijven aan arbitrageverrichtingen van beleggers, die afgeschrikt door de koersdaling der aandelen tijdelijk de voorkeur geven aan vastrentend papier.

In de loop van de maand Maart werden o.a. volgende leningen ter ondertekening opengesteld: een fr. 650 mln lening van de stad Luik; een fr. 750 mln lening van de stad Antwerpen en een milliardlening van de Regie van Telegraaf en Telefoon.

Deze drie leningen waren van het 4,50 pCt type uitgegeven à 96 en terugbetaalbaar door uitloting in 10 jaar à pari gedurende de eerste 4 jaren, à 102 pCt het 5e en 6e jaar, à 103 pCt het 7e en 8e jaar, à 104 pCt het 9e jaar en à 105 pCt het 10e jaar.

Rentestand op de obligatiemarkt¹⁾.

(in pCt per einde maand)

	Looptijd	Aug. 1948	Juni 1950	Dec. 1951	Jan. 1952	Mrt 1952
Staatsobligaties	langlopende	4,77	4,38	4,64	4,61	4,56
Schatkistcertificaten	7 à 8 j.	4,83	4,63	4,98	4,90	4,85
Kasbons steden	5 à 6 j.	5,07	4,49	5,30	5,26	5,28
Kasbons parastatale instellingen	ca 9 j.	—	—	5,25	5,24	5,21
Private instellingen	10 à 12 j.	6,06	5,43	5,90	5,88	5,76

¹⁾ Reële rendementen — rekening gehouden met agio en disagio tegenover terugbetalingsprijs.

Ten overstaan van de vrij vaste tendentie en de ruimte op de obligatiemarkt staat men wel epigermate verwonderd dat de Staat nog steeds met geen nieuwe lening op de markt is gekomen. Even onbegrijpelijk lijkt wel het uitblijven van een verdere verlaging van de discontovoet, al ware het slechts om de prijs van het lange krediet verder te drukken.

De aandelenmarkt.

Over de maand Maart zijn de koersen op de Brusselse aandelenmarkt gemiddeld met 3,3 pCt gedaald, waardoor de baisse sinds het begin van het jaar tot 7,1 pCt werd opgevoerd. De beurs blijft blijkbaar bevreemd voor een mogelijk verdere conjunctuurterugloop, en houdt slechts in geringe mate rekening met de hoge dividenden, die door sommige ondernemingen nog worden aangekondigd.

Koersverloop op de beurs van Brussel.

(indices 1936/38 = 100)

	31/3/52	29/2/52	28/12/51	Verschil in pCt	
				31/3/52 t. o. v. 29/2/52	28/12/51
Banken	184,5	188,8	175,4	- 2,3	+ 5,2
Portefeuille	144,8	154,5	165,8	- 6,3	-12,7
Trusts	124,9	125,4	129,6	- 0,4	- 3,6
Gas, electriciteit	227,0	230,2	230,1	- 1,4	- 1,4
Metaalnijverheid	244,7	251,0	257,8	- 2,5	- 5,1
Scheik. producten	202,1	209,3	215,2	- 3,4	- 6,1
Steenkolen	198,9	209,0	228,5	- 4,8	-13,0
Spiegelglas	70,9	76,2	88,2	- 7,0	-19,6
Glasblazerijen	80,5	90,2	98,2	-10,8	-18,0
Bouwnijverheid	181,3	187,3	188,4	- 3,2	- 3,8
Textiel	212,4	223,0	222,5	- 4,8	- 4,5
Kolonialen	431,0	444,6	466,3	- 3,1	- 7,6
Voeding	104,4	108,7	111,0	- 4,0	- 6,0
Diversen	231,5	238,3	258,0	- 2,9	-10,4
Brouwerijen	75,8	78,4	81,7	- 3,3	- 7,2
Papierenijverheid	313,3	329,5	362,0	- 5,0	-13,5
Warenhuizen	326,1	339,2	348,1	- 3,9	- 6,3
Algemeen	226,5	234,3	243,8	- 3,3	- 7,1

De baisse van de aandelenkoersen ging gepaard met een sterke afnemng van de dagelijkse omzetten, die in Maart nog amper fr. 82,3 mln bereikten tegenover fr. 124,9 mln in Februari en fr. 163,6 mln in Januari van dit jaar. Hoge dividenden en koersdaling hadden anderdeels voor gevolg, dat het gemiddeld rendement van 75 genoteerde aandelen klom van 3,62 einde Januari 1952 tot 4,05 einde Februari en 4,58 pCt einde Maart. Op 30 Maart 1951 beliep het gemiddeld beursrendement slechts 3,57 pCt.

Uit de resultaten van 109 naamloze vennootschappen, die tijdens de eerste drie maanden van 1952 hun rekeningen publiceerden, blijkt, dat de netto winst 31,6 pCt hoger is dan het jaar te voren, en thans index 345 bereikt in vergelijking met het gemiddelde der referentieperiode 1937/39 = 100. Van deze netto winst werd evenwel slechts 61,7 pCt uitgekeerd, tegen 60,3 pCt het vorige jaar, en 72,8 pCt tijdens de vooroorlogse referentiejaren.

Brussel:

Dr L. DELMOTTE.

STATISTIEKEN

OFFICIËLE WISSELKOERSEN VAN DE NEDERLANDSCHE BANK. Van 18 April 1952 af.

Plaats	Per	Schriftelijk en t.t.	
		Aankoop	Verkoop
Brussel	100 B.fr.	7,59	7,61
Frankfort a/Main	100 D.M.	90,39	90,57
Kopenhagen	100 D.Kr.	54,86	55,16
Lissabon	100 Escud.	13,15	13,28
Londen	£	10,63	10,65
Montreal (t.t.)	1 Can. \$	3,86½	3,88½
Montreal (luchtpost)	1 Can. \$	3,86	3,88½
Montreal (zeepost)	1 Can. \$	3,85½	3,88½
New York (t.t.)	1 U.S. \$	3,79½	3,80½
New York (luchtpost)	1 U.S. \$	3,79	3,80½
New York (zeepost)	1 U.S. \$	3,78½	3,80½
Oslo	100 N.Kr.	53,05	53,33
Parijs	100 Fr.fr.	1,084	1,088
Praag	100 Kcs	7,58	7,62
Stockholm	100 Z.Kr.	73,25	73,66
Zürich	100 Z.fr.	86,71	87,09

DE NEDERLANDSCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden guldens).

Data	Munt en muntmateriaal	Vorderingen en geldswaardige papieren, luitende in buitenlandse getuosen	Buitenlandse betaal-middelen	Vorderingen in guldens, voortvloeiende uit betalings-accorden	Voorschotten in rekening courant
17 Mrt '52	1.217.585	1.062.332	2.824	299.575	97.718
24 Mrt '52	1.305.081	1.011.567	3.269	277.785	97.315
31 Mrt '52	1.304.695	1.060.087	3.835	264.776	108.407
7 Apr. '52	1.304.818	1.067.456	4.486	282.956	37.002
15 Apr. '52	1.304.929	1.041.017	4.922	286.400	40.481
21 Apr. '52	1.313.033	1.052.316	5.774	279.277	38.627

Saldi in rekening courant

Data	Bankbiljetten in omloop	Saldi in rekening courant				
		Totaal	's Rijks Schatkist	's Rijks Schatkist bijzonder rekening	Saldi voortvloeiende uit betalings-accorden	Anderen saldi van niet-inge-zeten
17 Mrt '52	2.849.755	2.532.626	319.162	1.778.306	100.342	110.877
24 Mrt '52	2.848.669	2.549.123	363.097	1.778.831	102.451	110.983
31 Mrt '52	2.950.681	2.515.625	368.784	1.804.045	86.425	106.216
7 Apr. '52	2.912.075	1.757.375	349.200	1.054.045	82.979	105.814
15 Apr. '52	2.894.926	1.765.612	393.290	1.013.028	80.560	105.768
21 Apr. '52	2.851.785	1.819.662	435.010	1.013.028	64.608	105.750

NATIONALE BANK VAN BELGIË.

(Voornaamste posten in miljoenen francs)

Data	Goudvoorraad	Tegoed op het buitenland	Vorderingen op het buitenland i.v.m. betalings-accorden	Handelspapier op België en overheidseffecten	Voorschotten op overheids-Tondsen
6 Mrt 1952	30.483	798	24.550	15.339	433
13 Mrt 1952	30.483	414	25.393	14.245	245
20 Mrt 1952	31.187	1.287	24.581	13.779	252
27 Mrt 1952	31.187	1.213	24.625	13.500	302
3 Apr. 1952	31.187	1.132	24.613	15.711	417
9 Apr. 1952	31.077	1.123	24.956	15.476	179
17 Apr. 1952	31.189	1.825	24.142	15.847	273

Data	Deel- en pasmunt	Bankbiljetten in omloop	Rekening courant saldo:				Verbindenissen t.o. het buitenland i.v.m. betalings-accorden	
			gewone rek.	rek. Acc. Econ. Sam. w.	Banken in het buitenland	Diverse rekeningen courant	E. B. U. landen	Anderen
6 Mrt 1952	191	94.692	8	1.142	499	1.631	521	1.106
13 Mrt 1952	207	93.829	7	1.237	422	1.686	584	1.113
20 Mrt 1952	213	93.300	7	1.221	418	1.438	264	1.068
27 Mrt 1952	219	93.138	4	1.241	633	1.549	214	975
3 Apr. 1952	191	95.206	2	1.217	345	1.522	340	979
9 Apr. 1952	186	94.940	2	1.281	310	1.457	429	1.061
17 Apr. 1952	208	94.025	2	1.249	263	1.431	486	1.059

DE JAVASCHE BANK.

(Voornaamste posten in duizenden rupiah's)

Data	Munt, muntmateriaal, goud en deviezen-certificaten	Vorderingen in vreemd courant betaalbaar	Deviezenfondus valutarekening	Disconto's en voorschotten op onderpand betaalbaar in eigen courant	Voorschotten aan de Regering v. d. Rep. der V.S.I.
5 Maart '52	1.438.081	403.431	1.637.047	630.976	1.754.582
12 Maart '52	1.438.081	442.063	1.619.878	646.493	2.222.000
19 Maart '52	1.438.080	450.112	1.615.763	671.840	2.242.024
26 Maart '52	1.438.080	474.724	1.666.118	676.893	2.247.867
2 April '52	1.438.080	516.119	1.576.763	225.355	1.675.515

Data	Bankbiljetten in omloop	Deviezenfondus buitenlandse passiva	Rekening courant saldi		
			Van de Regering van de Rep. der V.S.I.	Bijzond. rekening inzake de E.C.A. hulp	Van anderen
5 Maart '52	3.150.375	1.077.007	—	—	832.551
12 Maart '52	3.158.645	1.101.542	—	—	1.046.130
19 Maart '52	3.161.279	1.100.962	—	—	1.021.832
26 Maart '52	3.165.310	1.089.169	—	—	1.034.420
2 April '52	3.161.279	1.100.962	—	—	1.021.834
Muntbiljettencirculatie	per 5 Maart 1952	Rp. 335.478.826			
Muntbiljettencirculatie	per 12 Maart 1952	Rp. 336.489.289			
Muntbiljettencirculatie	per 19 Maart 1952	Rp. 336.088.303,50			
Muntbiljettencirculatie	per 26 Maart 1952	Rp. 335.854.561			
Muntbiljettencirculatie	per 2 April 1952	Rp. 335.676.702			

Advertentie-opdrachten

voor het volgende nummer dienen uiterlijk 29 April v.m. in ons bezit te zijn.

Administratie, Postbus 42,
Schiedam.

Koninklijke
Nederlandsche
Boekdrukkerij
H. A. M. Roelants
Schiedam

Zorg voor de toekomst!

Oók voor Uw personeel

Neem één polis van de

Algemeene Friesche of De Groot-Noordhollandsche

LEEWARDEN
Burmaniahuis

AMSTERDAM
Van Brienenhuis

„Algemeene Friesche” ook voor schadeverzekering

vacatures

Het Bedrijfspensioenfonds voor de Landbouw,
Zeekant 35, Scheveningen, zoekt voor spoedige
indiensttreding

LEIDER
van de

Mechanische Administratie

Reflectanten moeten volkomen op de hoogte zijn van het I.B.M.-ponskaartensysteem, de techniek der machines beheersen en in staat zijn aan de betrokken afdeling op efficiënte wijze leiding te geven.

Schriftelijke sollicitaties vóór 10 Mei a.s. met opgave van leeftijd, genoten onderwijs en praktische ervaring te richten tot het Bureau Personeelszaken van het Fonds.

Voor het Secretariaat wordt gevraagd

**EEN DOCTOR OF
DOCTORANDUS IN DE ECONOMIE**
met enige jaren ervaring (bedrijfseconomische richting)

Sollicitaties met uitvoerige inlichtingen en onder bijvoeging van een recente foto te richten aan de 2e Afdeling van de Algemene Dienst aan N.V. Nederlandsche Spoorwegen te Utrecht.

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.)

Telefoon Redactie en Administratie 38040. Giro 8408.
Bankiers: R. Mees en Zoonen, Rotterdam.

Redactie-adres voor België: Seminarie voor Gespecialiseerde Economie
14, Universiteitstraat, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochstraat 5, Rotterdam (W.).

□

Abonnementsprijs, franco per post, voor Nederland en de Uniegebieden en Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f 26,—, overige landen f 28,— per jaar. Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

□

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk;
Rotterdam (W.).

□

ADVERTENTIES.

Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de Firma H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 6). Advertentietarief f 0,43 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaf van redenen te weigeren.

Losse nummers 75 cents.

GEMEENTE ENSCHEDE

Bij de algemene dienst van de centrale boekhouding voor de gemeentebedrijven kan in vaste dienst worden geplaatst een

HOOFDCOMMIES

Bij gebleken geschiktheid bestaat de mogelijkheid van bevordering tot hoofdcommies 1e klas.

De te benoemen functionaris zal worden belast met de studie van de inrichting, controle en efficiency van de administraties van de bedrijven en zal hierover zelfstandig rapporten dienen uit te brengen.

Vereist is ervaring in de toepassing van moderne administratieve methoden en kennis van mechanische hulpmiddelen: gewenst is een goede theoretische scholing, bijv. doctoraal economie, diploma N.I.V.A. of vergevorderde studie in deze richting. Leeftijd bij voorkeur beneden 40 jaar.

Jaarweddegrenzen, de bekende toelagen inbegrepen, f 6.153,50—f 6.815,— resp. f 6.594,50—f 7.586,75.

Kindertoelage overeenkomstig de voor het rijkspersoneel geldende regeling; wettelijk pensioenverhaal. Gehuwden genieten een tegemoetkoming in de verplaatsingskosten.

Uitvoerige gezegelde sollicitatiën aan burgemeester en wethouders binnen tien dagen na het verschijnen van dit blad. Bezoek alleen na oproeping.